

Koncept

Småare rättnat sid 13, 22, 22, 34, 36, 41, 42, 46, 47
Koncept sid 46-52

22-20
46

CENTRALPOSTHUSET I GÖTEBORG

Fastigheten Stampen 1:1 (fd 1 kv Bråvalla 1)

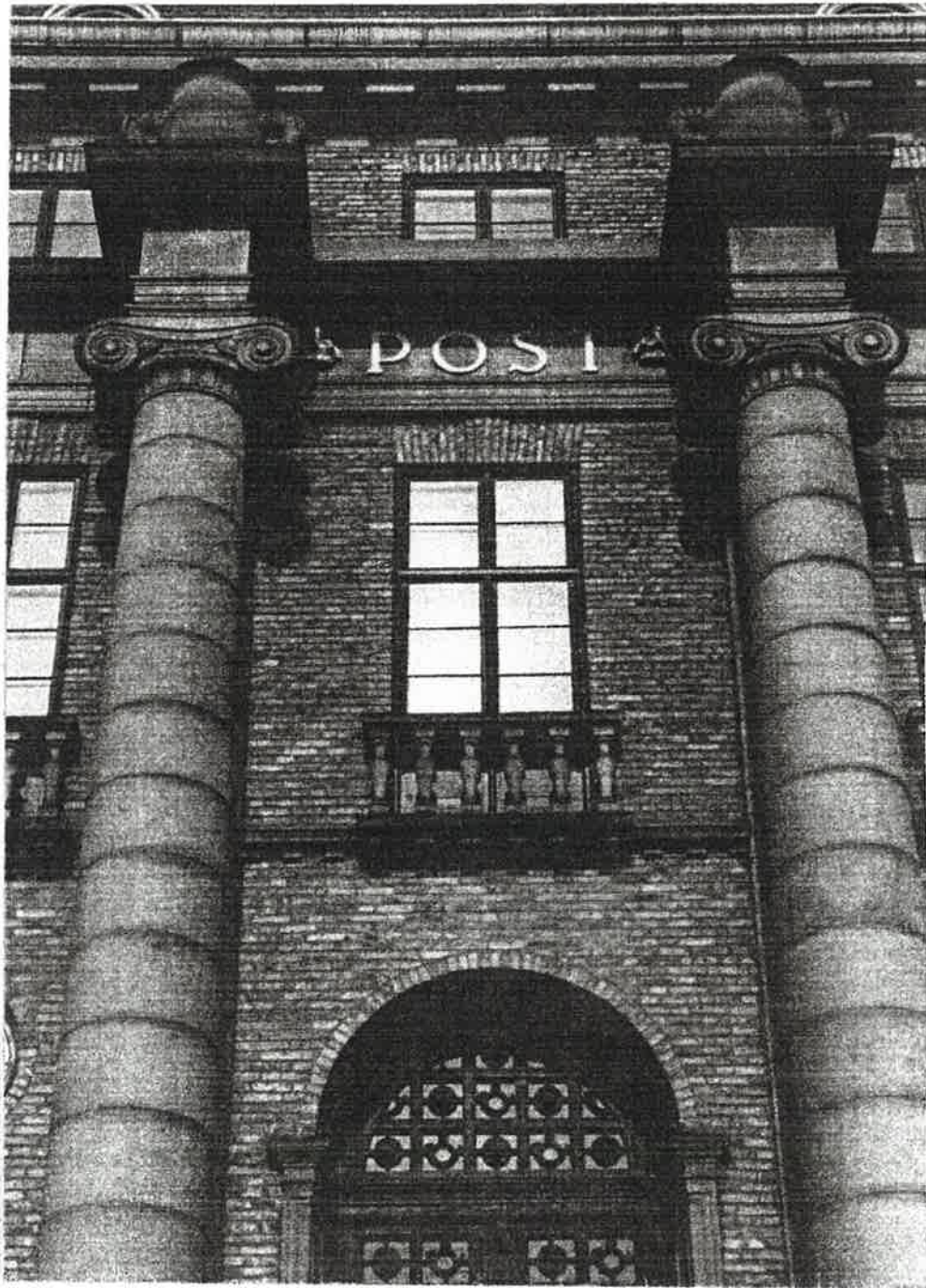
KULTURHISTORISK DOKUMENTATION 2002

Koncept

*OR förreinskrift av.
2006*

CENTRALPOSTHUSET I GÖTEBORG

Fastigheten Stampen 1:1 (fd 1 kv Bråvalla 1)

KULTURHISTORISK DOKUMENTATION 2002

CENTRALPOSTHUSET I GÖTEBORG

Fastigheten Stampen 1:1 (f.d. 1 kvarteret Bråvalla 1)

Drottningtorget 5-6 (fd 6-7), Burggrevegatan 1-3, Åkareplatsen 2-4,
Stampgatan 2-6

KULTURHISTORISK DOKUMENTATION

Utförd 2002 av : Göteborgs Stadsmuseum, avdelningen för natur- och
kulturmiljövård, Gudrun Lönnroth

INNEHÅLL

Förord

Inledning

Historik

Byggnadens tillkomst

Invigning - presentation

Anläggningens utformning och användning – översikt

Ombygganden och andra förändringar – översikt

Beskrivning

Läge – stadsbild

Byggnadskomplexets huvuddrag

Exteriör, gård och omgivande mark

Interiör

Vård och underhåll

Sammanfattande bedömning

Bilaga : Fotodokumentation

FÖRORD

Centralposthuset vid Drottningtorget i Göteborg är en byggnad med högt kulturhistorisk värde. Den utgör ett välkänt inslag i Göteborgs stadsbild och ingår sedan 1987 i det kommunala bevaringsprogrammet.

För posthuset gäller PBL 3:12 som anger att byggnader med som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelse område av denna karaktär inte får förvanskas.

I januari 1994 fick posthuset också ett speciellt lagligt skydd. Det förklarades då för statligt byggnadsminne. Sedan det övertagits av Postfastigheter AB blev det byggnadsminne enligt lagen om kulturminnen. Beslutet togs 1995-10-31 och omfattar skyddsföreskrifter som har följande innehåll:

- Byggnaden får inte rivas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
- Kassahallens och entréernas interiörer skall bibehållas till sin karaktär. Förvanskande ingrepp får inte göras i den äldre fasta inredningen.
- Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras med traditionella byggnadsmaterial och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistorisk värdet inte minskar.

Syftet med denna kulturhistoriska dokumentation är att göra en beskrivning som kan utgöra underlag vid bedömning både enligt kulturminneslagen och enligt PBL 3:12.

Arbetet har utförts av Göteborgs Stadsmuseum / Gudrun Lönnroth efter uppdrag från Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Boken "Från Bracka till Posthus" (Per Hjertberg, 1991) har varit en viktig utgångspunkt i arbetet. Andra källor som utnyttjats är Stadsmuseets arkiv samt ritningar från Region- och stadsarkivet och byggnadsnämndens arkiv.

INLEDNING

Centralposthuset uppfördes 1918-25 för Postverket och Kungliga Byggnadsstyrelsen svarade för bygget.

Byggnaden var vid tillkomsten en för tiden mycket modern anläggning med lokaler som gav möjlighet till rationell hantering av posten. Den var också "stadens absolut största hus" och exteriören liksom de utrymmen som var avsedda för allmänheten hade en påkostad utformning. En viktig del i anläggningen var den stora delvis kringbyggda gården. Posten disponerade ungefär hälften av husets lokaler. Övriga hyrdes ut som kontor, bostäder, butiker mm.

Denna karaktär bibehölls de första 50 åren och inga större förändringar gjordes i huset. Under 1980-talet påbörjades utflyttning av Postens verksamhet och en serie inre ombyggnader gjordes. Bl. a. ändrades de stora centralt belägna "arbetshallarna" och kontorsutrymmena moderniserades.

Bottenvåningens exteriör har också genomgått flera små förändringar mot gården och omgivande gator.

I denna dokumentation behandlas inte alla dessa förändringar i detalj. Istället beskrivs den ursprungliga karaktären, de viktigaste förändringarna samt vilka delar eller egenskaper som är mest värdefulla och bör bibehållas eller återskapas.

Posthuset sett från Slussplatsen 1934.

HISTORIK

BYGGNADENS TILLKOMST

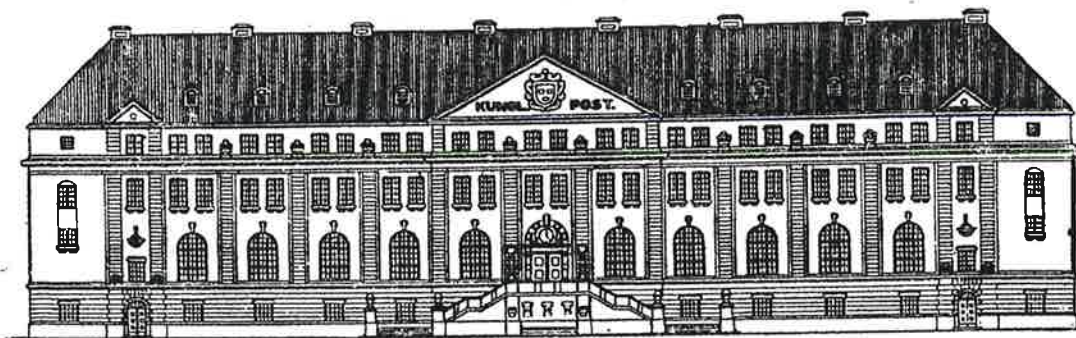
Förslag om att bygga ett nytt posthus i Göteborgs började på allvar att diskuteras cirka 1910 och flera placeringar var aktuella. 1913 beslutades att det skulle uppföras på en tomt vid Drottningtorget. Denna del av Göteborg var då redan ett kommunikationscentrum med bl.a. stationer för flera järnvägslinjer.

Tomten ägdes av Göteborgs stad. Här låg stadens f.d. Försörjnings- och fattigvårdsinrättning byggd 1855 på lämningarna efter ravelinen Prins Fredrik. Fastigheten överläts till Kungliga Generalpoststyrelsen och den befintliga byggnaden revs 1917.

Redan 1914 hade arkitekten Ernst Torulf fått uppdraget att rita ett nytt posthus och samma år presenterade han ett förslag. Det granskades av överintendenten Ivar Tengbom och godkändes med vissa undantag. Därefter gjordes flera ändringar. Taket fick en annan form, huvudfasaden utformades med två huvudentréer istället för en och framför byggnaden mot Drottningtorget byggdes en terrass.

Posthuset byggdes 1923-25. Grundläggningsarbetet utfördes 1921-23 och i samband med det revs resterna efter ravelinen Prins Fredrik. Etapp 2 omfattade bärande järnkonstruktioner. I etapp 3-4 ingick övriga stomdelar och tak samt inredning.

Entreprenör var Byggnadsfirman Zetterberg AB i Stockholm. Teglet kom från Lomma, graniten togs från Hunnebostrand, takskiffer från Grythyttan och kalksten från Brunflo.

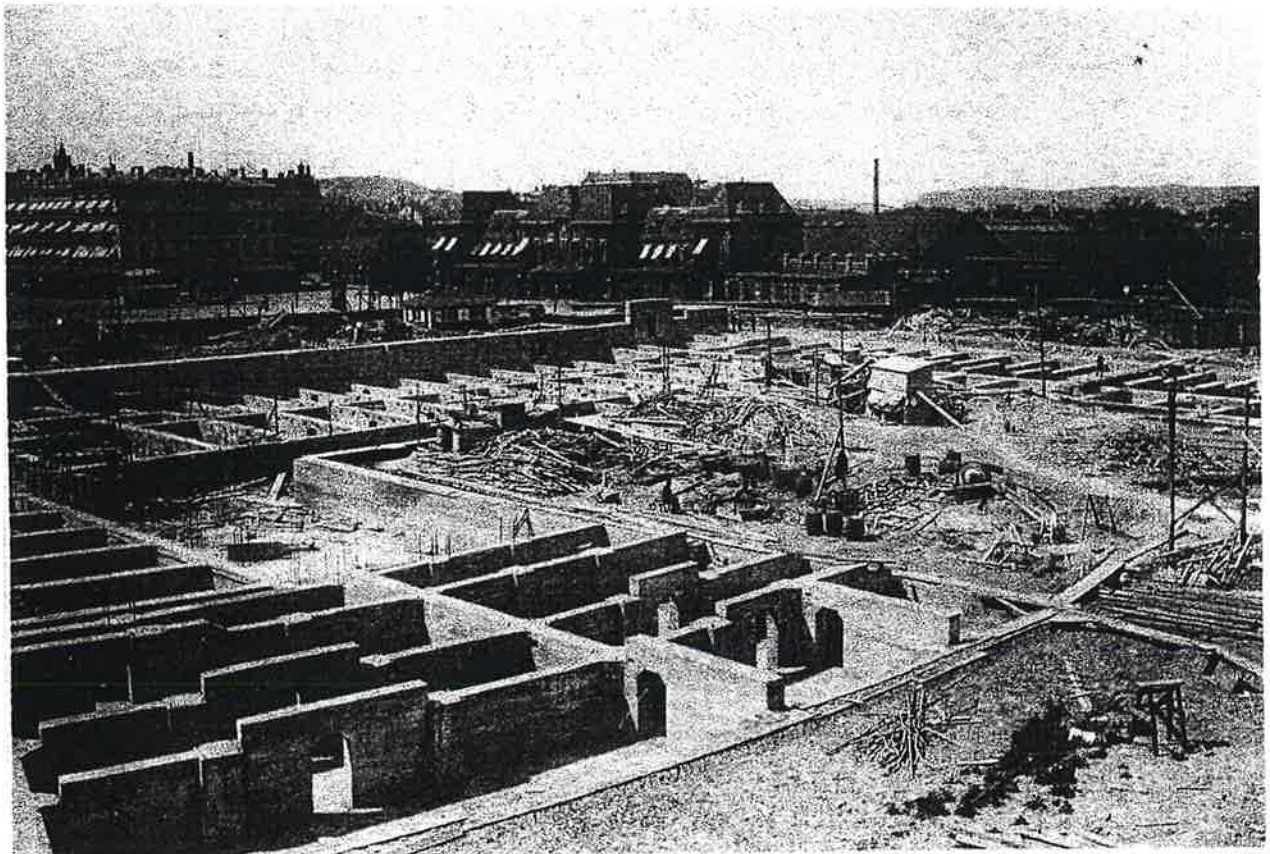
Arkitekten Torulfs förslag till huvudfasad 1914. Jmf. ritning från 1925 sid. 14.

INVIGNING OCH PRESENTATION

Byggnaden invigdes den 30 maj 1925 under stora festligheter. I anförandena vid invigningen och pressens beskrivningar lovordas det nya posthuset i flera avseenden men det sägs inte mycket om arkitekturen och de dekorativa detaljerna.

Reporten i Göteborgs Handels och Sjöfartstidning kallar byggnaden "ett postalt palats" och "ett av de demonstrationsobjekt som komma våra bröst att vidgas av stolthet". I beskrivningen tar han framför allt fasta på byggnadens enorma storlek. Här nämns att 16 järnvägsvagnar skiffer använts till taktäckningen, 32 vagnar kalksten till golv och trappor samt 180 tunnor kalk till vägg- och takmålning. 6200 träpålar med en sammanlagd längd som motsvarar sträckan Göteborg - Falköping gick åt till grundläggningen.

Beskrivningarna tar också upp hela det moderna systemet med transportband av olika slag som underlättade hanteringen av posten.

*Posthusets grundläggning. I bakgrunden stationshuset och Hotell Eggers.
Foto 1921.*

ANLÄGGNINGENS UTFORMNING OCH ANVÄNDNING - ÖVERSIKT

Disposition

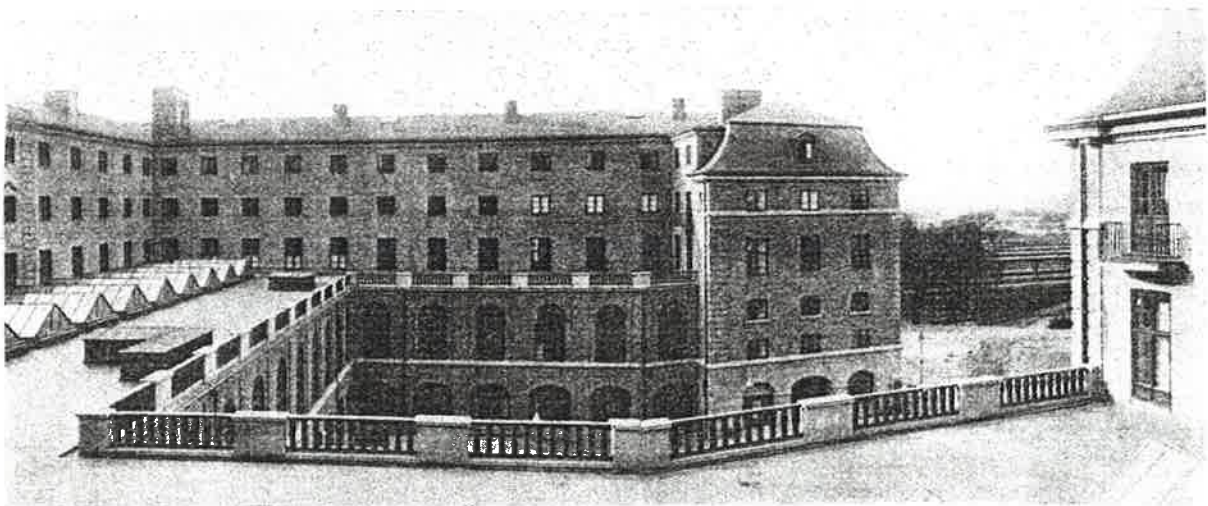
Anläggningen omfattade en huvudbyggnad mot Drottningtorget, två flyglar samt en gård avgränsad med staket. Byggnaden uppfördes i huvudsak i 5 våningar med inredd vindsvåning. Två viktiga inslag i kompositionen var terrassen mot Drottningtorget och en terrass längs gårdens inre del.

Exteriör

Posthuset utformades i en monumental klassicistisk stil och präglas till stor del av stram symmetri. Gårdssidan är enklare än gatusidan och mot gården finns flera avvikelser från den symmetriska kompositionen. Fasaderna utfördes i gult tegel och dekorerades med detaljer av granit. Bottenvåningen mot gatan och terrassen mot Drottningtorget kläddes med granit och taket täcktes med skiffer. I det brutna takets nedre fall placerades takkupor klädda med koppar.

Posthuset sett från sydväst. Foto 1925.

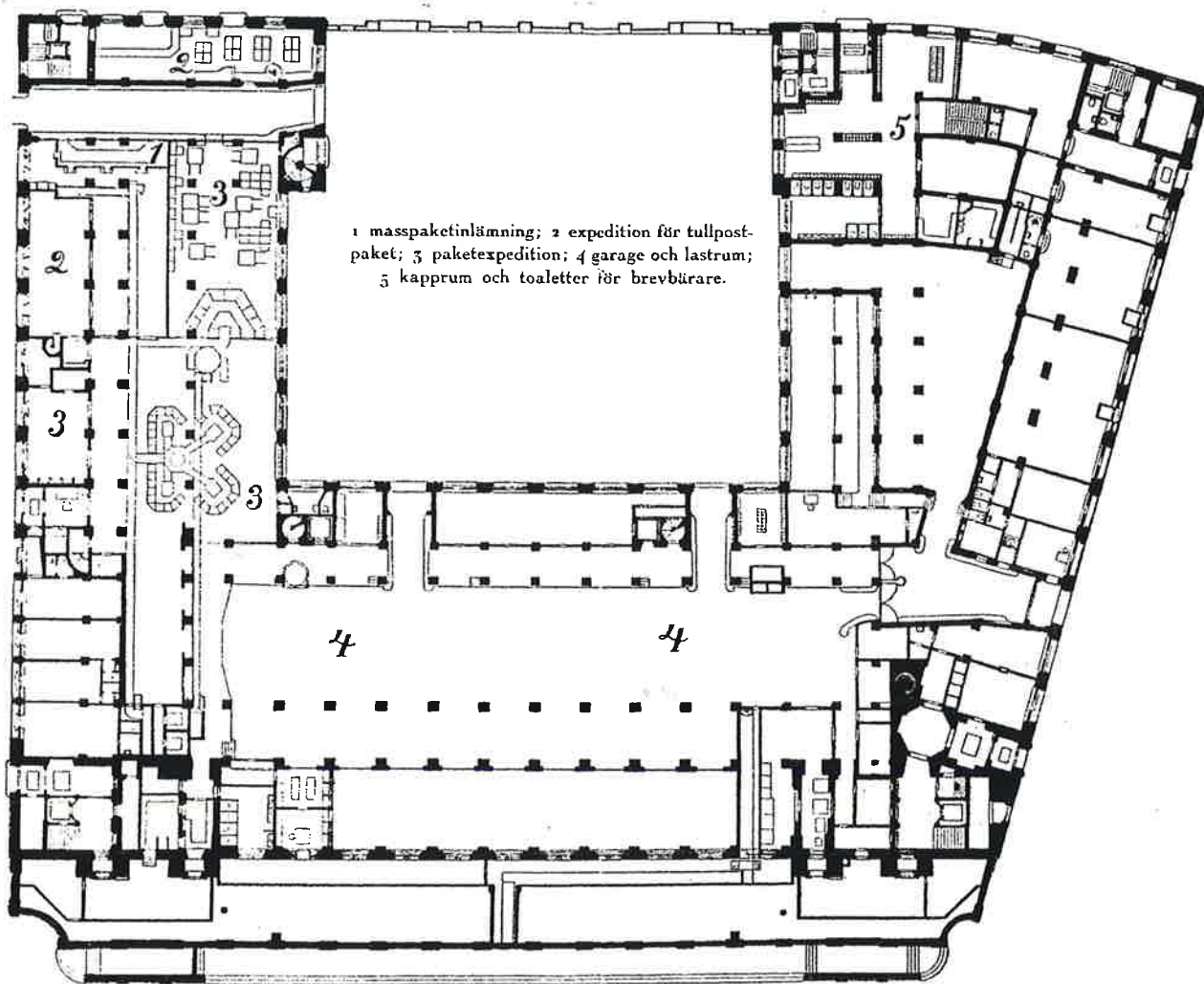
Gårdssidan och terrassen från sydväst. Foto 1925.

Planlösning - användning

De tre nedre planen innehöll ursprungligen i huvudsak speciellt utformade lokaler för postens egna verksamhet bl.a. stora kassahallen (allmänhetens galleri) och flera arbetshallar. Denna del hade flera interna trappor och hissar.

I de övre planen fanns kontorsrum längs korridorer samt bostadslägenheter. Kontorslokaler hyrdes ut till statliga verksamheter som SJ, Telegrafverket och Lantmäteriet samt ett par stor handelsfrimor. En av de större bostadslägenheterna disponerades av postdirektören.

I byggnadskomplexets fyra yttre hörn låg huvudtrapphusen och två mindre var vända mot gården. På de övre planen stod trapphusen i förbindelse med varandra genom korridorer av olika slag. Huvudentréerna var placerade vid Drottningtorget. Mot de omgivande gatorna och gården fanns också flera mindre separata ingångar samt en portgång genom norra flygeln vid paketavdelningen.

Undre bottenvåningen (nuvarande plan 0). Ursprunglig användning.

Konstruktion

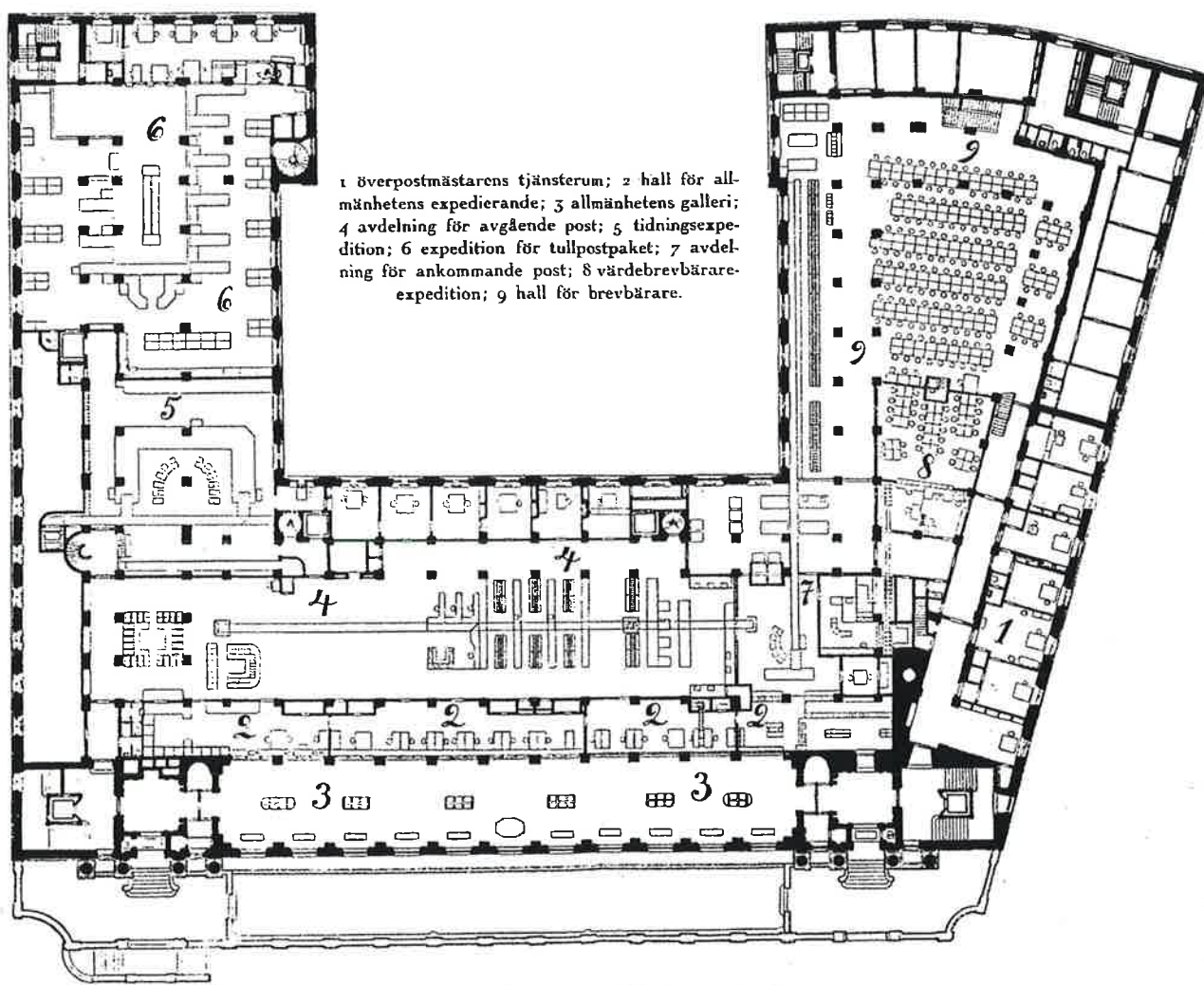
Grunden utfördes i armerad betong. Husets bärande stomme gav möjlighet till flexibla planlösningar. Den omfattar fyrkantiga pelare av stål sammanbundna med balkar av järn eller betong. Pelarna kläddes med trä eller puts och har hålrum med plats för vvs och el.

Inredning

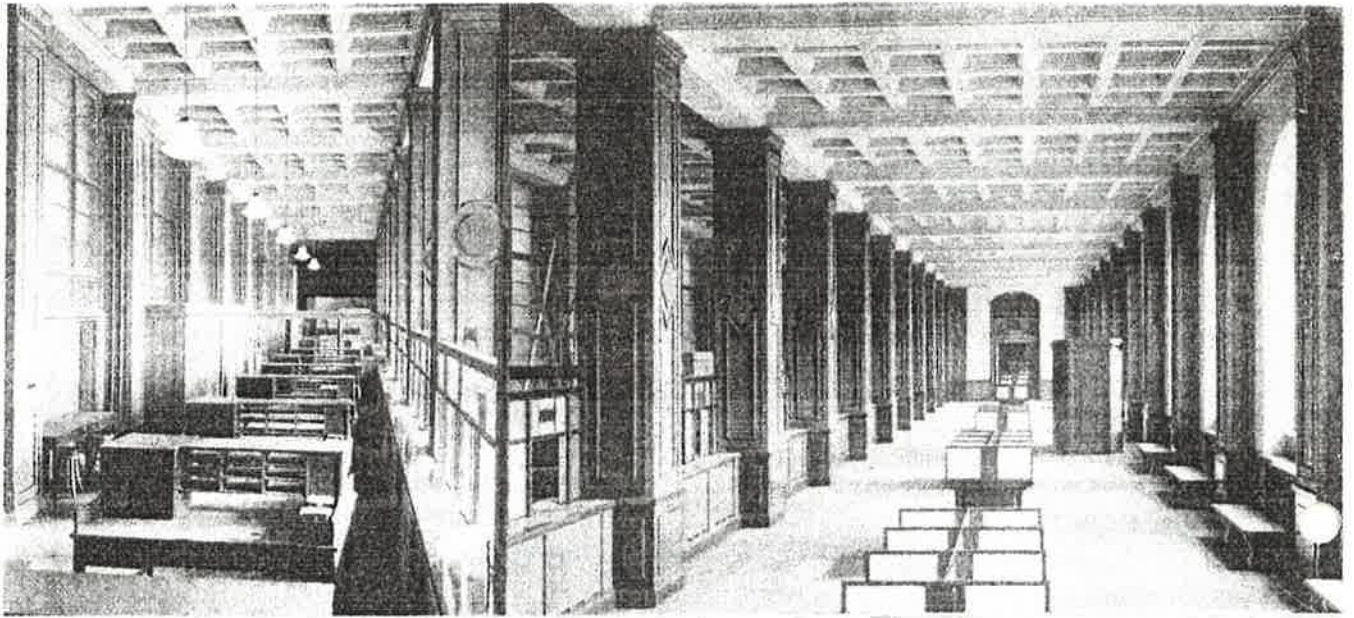
Kassahallen med anslutande entréer fick en påkostad interiör med relativt omfattande dekor. De fyra huvudtrapphusen inreddes också med särskild omsorg. Övriga utrymmen fick en gedigen men sparsamt dekorerad inredning.

Gård

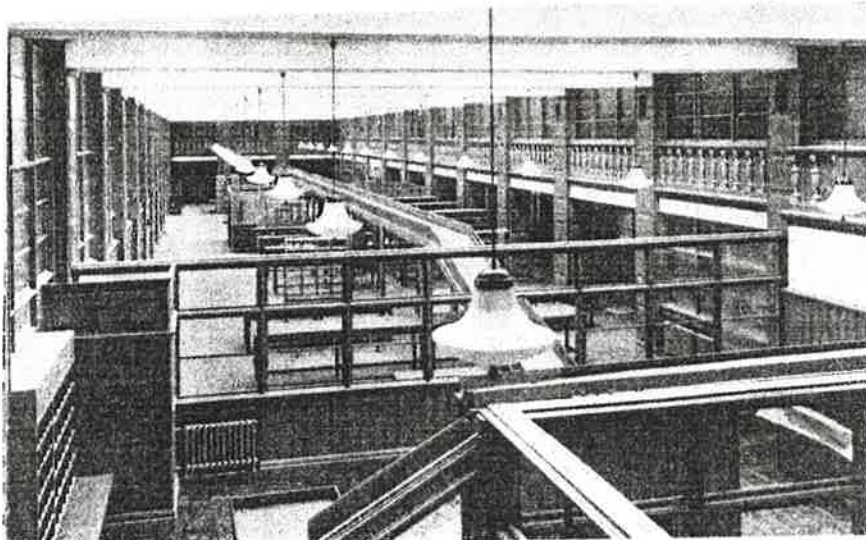
Gården var till stor del avsedd för postens transporter men hade också planteringar.

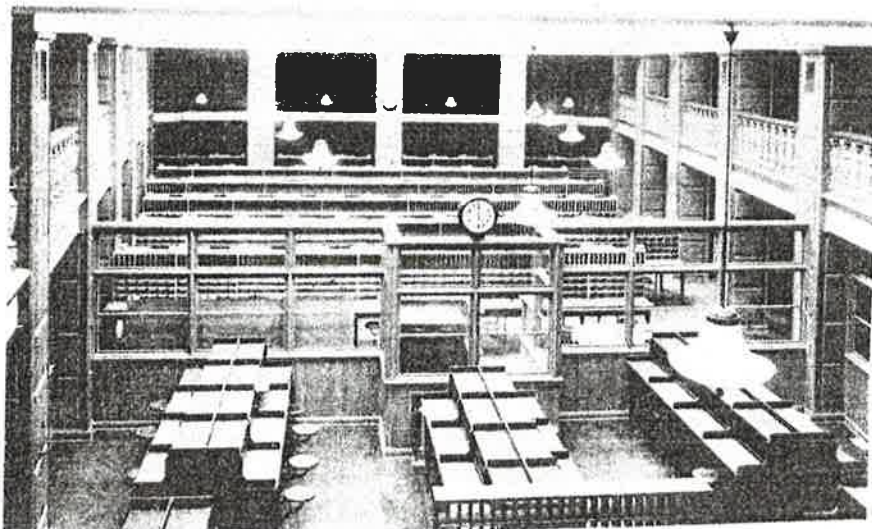
Bottenvåningen (nuvarande plan 1). Ursprunglig användning.

Huvudbyggnadens västra del. Kassahallen och angränsande expedition, 1925.

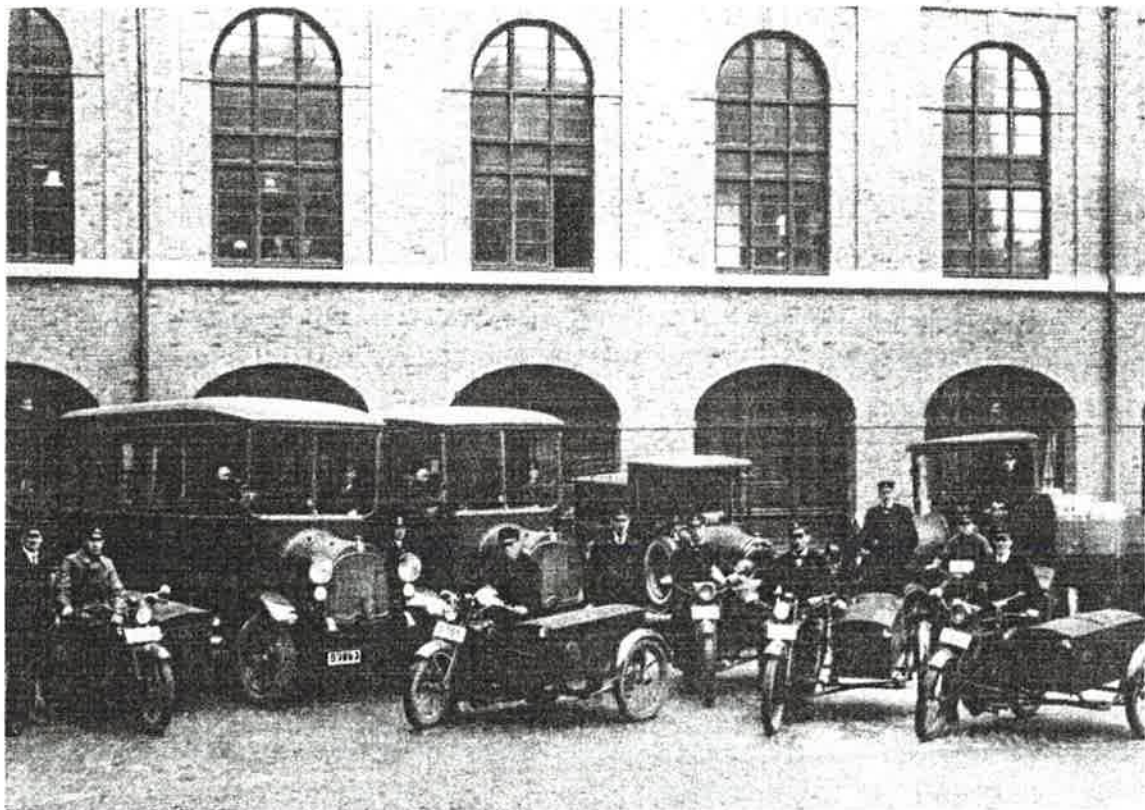
Huvudbyggnadens östra del. Hall för avgående post, 1925.

Södra flygeln. Hall för brevbärare, 1925.

Posthusets gård och gårdsterrass sedda från Åkareplatsen, 1925.

Transportfordon på gården framför ingångarna till bottenvåningen. 1920-tal.

OMBYGGNADER OCH ANDRA FÖRÄNDRINGAR - ÖVERSIKT

Före 1986

Den första dokumenterade förändringen är en nybyggnad av ett "cykelstall" på gården ritat av E Torulf 1929. (Se sid 21.)

1940 inreddes skyddsrum i källaren och 1941 tillkom lastbryggor samt en slaggstation för gengasbilar på gården. Arkitekt för detta var G Ålander.

På terrassen mot Drottningtorget uppfördes 1950 två kiosker utformade av P A Ekholm. Ungefär samtidigt anordnades konditoriservering på terrassen.

En första större ombyggnad genomfördes 1952. Den omfattade paketavdelning i norra flygelns nedre del där bl.a. en portgång och ett par ytterdörrar sattes igen. 1958 gjordes ytterligare några ändringar i dessa lokaler och ett plåtskjul byggdes på gården. Dessa ombyggnader ritades av L E Lallerstedt.

1968- 69 genomfördes flera ändringar i vindsvåningen och 1971 inreddes personalrestaurang på detta plan.

En ombyggnad för "Akuttandvården" på plan 4 mot Stampgatan gjordes 1985.

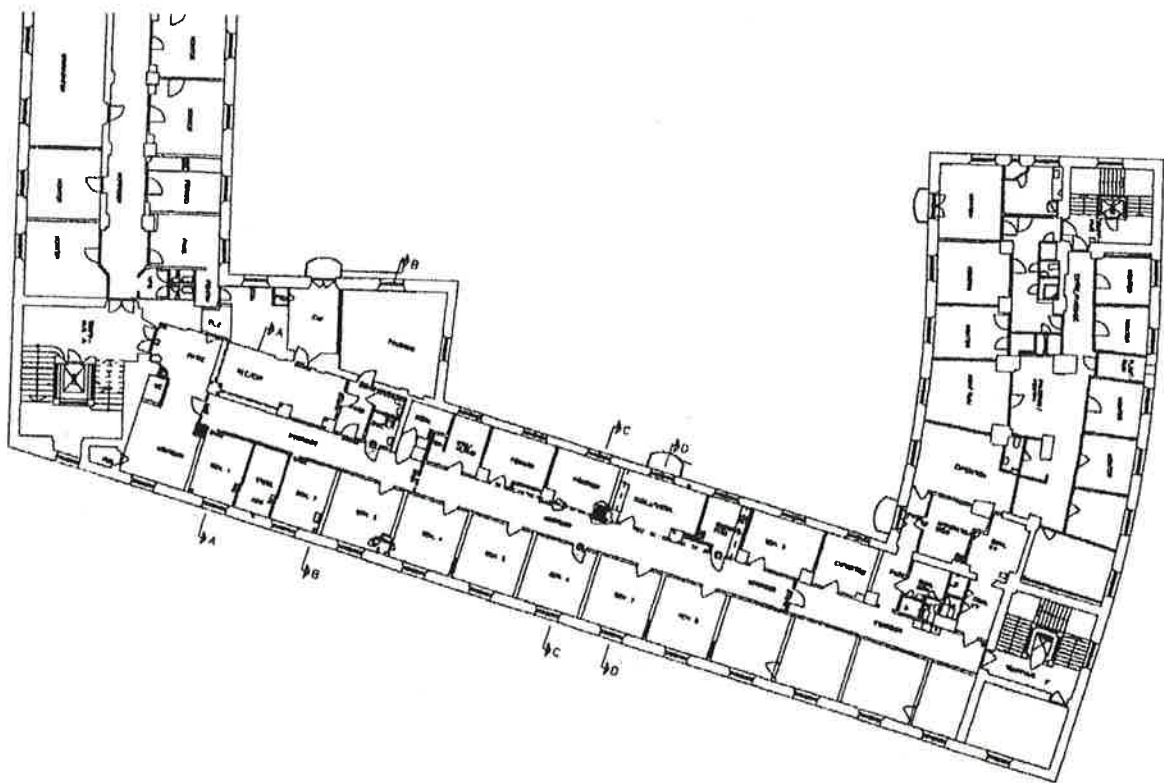
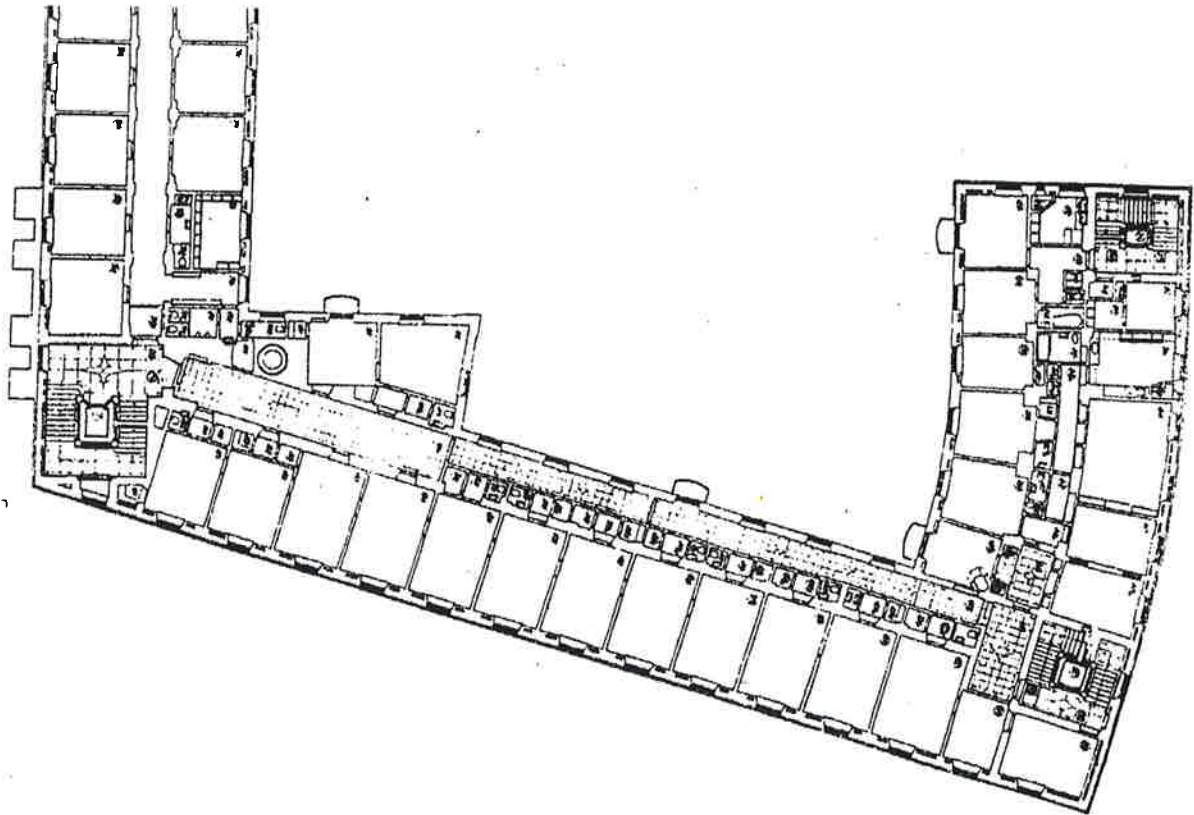
Efter 1986

1986 - 92 genomfördes slutligen en genomgripande ombyggnad och renovering inom i stort sett alla lokaler utom kassahallen, huvudentréerna och trapphusen. För denna ombyggnad svarade Ellsinger arkitektkontor AB.

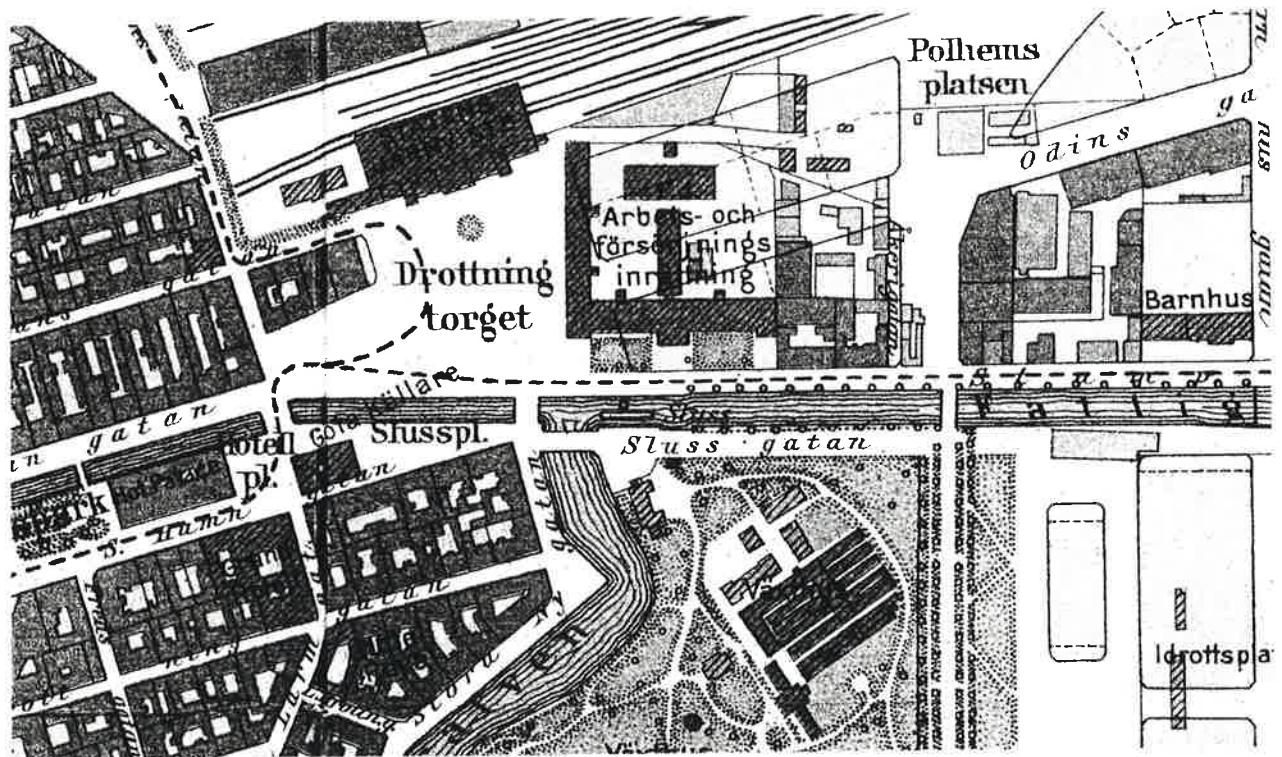
År 2001 disponerade posten fortfarande 60 % av lokalerna men under det senaste året har postens verksamheter flyttat till andra lokaler. Undantag är avdelningen för brevbäring och en boxanläggning för företag som fortfarande finns kvar i bottenvåningen.

Övrigt

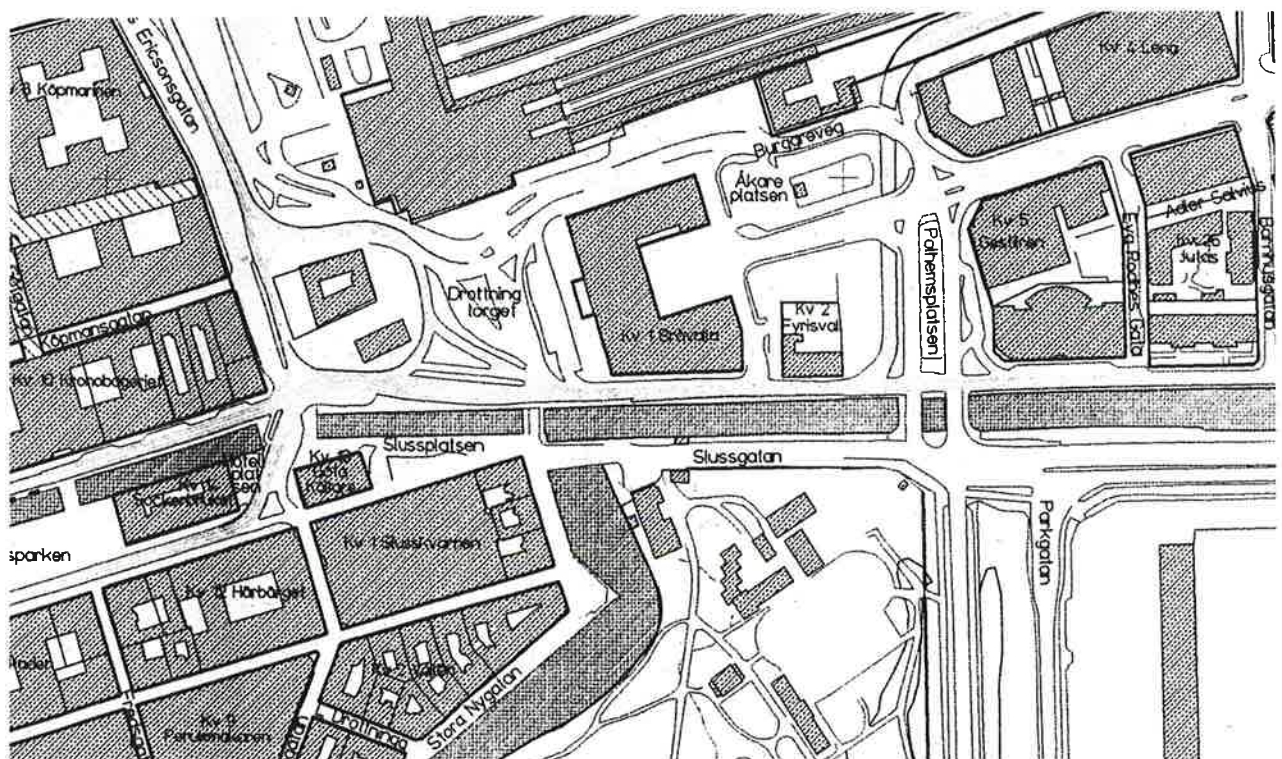
De flesta av de ovan beskrivna ombyggnaderna och förändringarna gäller interiören och gården. Några större yttre ändringar har också gjorts. Takkuporna mot Stampgatan har byggts om. Ytterdörren mot trapphus A (Stampgatan 2) har bytts ut och mot Åkareplatsen har några dörrar satts igen. I bottenvåningen mot gården har flera dörr- och fönsterpartier ändrats och skärmtak har satts upp. Gårdsterrassens lanterniner och andra anordningar för ljusinsläpp till lokalerna under har delvis ändrats. (Se beskrivning.)

Exempel på ombyggnad. Plan 4, södra flygeln och del av huvudbyggnaden. Ursprungligt utseende, 1925 (övre). Utseende efter senaste ombyggnaden, 1986-92 (nedre). - Den ursprungliga sidokorridoren har ersatts med en mittkorridor. Bostadslägenheterna i flygelns östra del har ändrats till kontor. Ljusinsläppet från fönstret mot gården till huvudbyggnadens korridor har byggts för.

Drottningtorget med omgivning cirka 1910. I öster Försörjnings-och fattigvårdsinrättningen som revs för att ge plats åt Posthuset. Mot norr stationshuset. I söder Fattighusån och Trädgårdsföreningen

Drottningtorget med omgivning idag. Posthuset utgör torgets gräns mot öster och är ett dominerande inslag i stadsbilden.

BESKRIVNING

LÄGE - STADSBILD

Posthuset upptar ett helt kvarter i utkanten av stadskärnan och är genom sitt fria läge ett viktigt inslag i stadsbilden. (Se karta.)

Huvudfasaden som vänder sig mot Drottningtorget utgör ett dominerande blickfång på denna centrala plats. (Foto 1.) Vid Burggrevegatan möter Posthuset Centralstationen och resenärer som kommer från detta håll.

Mot Åkareplatsen öppnar sig byggnadskomplexet med sin två flyglar. Det ansluter här till en plantering och f.d. Västgötabanans stationshus som har en arkitektur i samma stil som Posthuset.

Vid Stampgatan gränsar byggnaden till Fattighusån, Vallgraven och Trädgårdsföreningen. I detta öppna stadsparti är hela sydfasaden väl synlig och utgör en väsentlig del av miljön.

BYGGNADSKOMPLEXETS HUVUDDRAG

Kvarteret och byggnaden är utformade med hänsyn till Drottningtorget. Tillsammans med Centralstations huvudfasad kvarteret en rät vinkel i nordost och posthusets entréfasad vänder sig ut mot torget.

Den tidigare byggnaden i detta läge, Stadens Fattigvårdsinrättning, hade huvudentrén mot Fattighusån och den västra sidan låg diagonalt mot stationshuset. (Jfr. karta från cirka 1910.)

Byggnadskomplexet är uppfört med 5 våningar och inredd och delvis inredd vindsvåning. Det omfattar en huvudbyggnad mot Drottningtorget, en flygel i rät vinkel mot huvudbyggnaden vid Burggrevegatan och en svagt utvinklad flygel i söder längs Fattighuskanalen. Byggnadskropparna omger en gård som avgränsas med ett staket mot Åkareplatsen.

Viktiga inslag i den arkitektoniska kompositionen är den stora terrassen längs entréfasaden mot Drottningtorget samt terrassen mot gården som skapats genom att de två nedre våningsplanen har en större bredd än de övre. (Se bilder sid. 5.)

↓ EXTERIÖR, GÅRD OCH OMGIVANDE MARK

Byggnadskomplexets karaktär och stil

Byggnaden är utförd i en monumental klassicistisk stil och präglas trots kvarterets något oregelbundna form i huvudsak av stram symmetri. Gårdssidan är något mindre monumental än gatusidan och mot gården förekommer flera avvikelser från den symmetriska kompositionen.

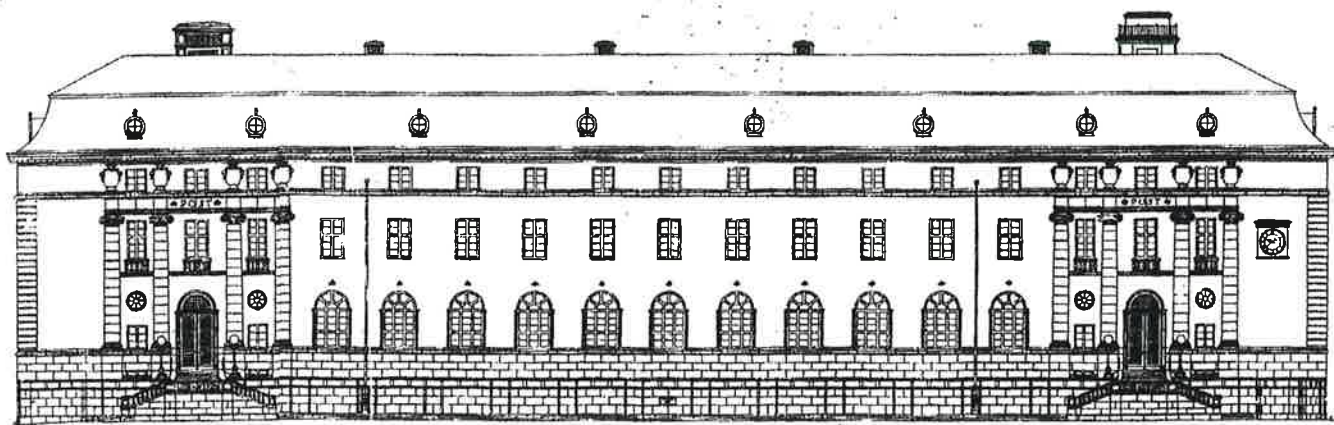
Byggnadskomplexets "huvudfasader" är gatufasaderna och de delar av flyglarnas gårdsfasader som är väl synliga utifrån Åkareplatsen. Ett karaktäristiskt inslag i den arkitektoniska utformningen är den västra flygelns svagt avrundade fasad mot Åkareplatsen. (Foto 9.)

"Huvudfasaderna"

"Huvudfasaderna" omfattar en bottenvåning klädd med granit och 3-4 våningar som har fasader av gult tegel. Lister och andra dekorativa detaljer är utförda i granit. Översta våningsplanet skiljs från de nedre genom en profilerad list och vid takfoten avslutas fasaden med en kraftig tandsnittslist. Mellanvåningarna inramas av rusticerade hörnpilastar utförda i tegel. (Foto 9,10, 21.)

Fasaden mot Drottningtorget

Entréfasaden mot Drottningtorget med de två huvudingångarna är byggnadskomplexets mest framträdande. Ingångarna framhävs starkt genom höga entrépartier som består av fyra mäktiga joniska kolonner krönta med stora urnor. Terrassen framför fasaden förstärker det monumentala intrycket och här visar två fritrappor med balusterräcken vägen upp till huvudentréerna.

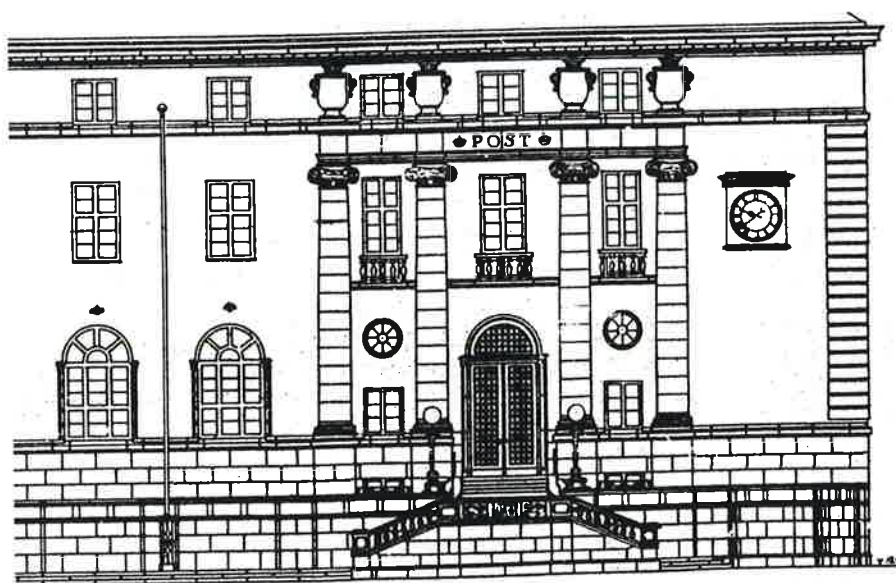
Entréfasaden mot Drottningtorget. Ritning från 1925. Fasaden är oförändrad.

Entréernas dörrpartier är utförda med påkostade koppargaller som bl. a. pryds med posthorn. Dörrarna omges av ett par cirkelformade fönster och fönsterraden ovanför betonas genom dekor i form av balusterräcken. På granitlisten mellan urnorna finns den förgyllda texten POST. (Foto 2-4.)

Fasaden mot Drottningtorget skiljer sig också från de övriga huvudfasaderna genom sina fönster. Mittpartiet har en rad höga rundbågade fönster som tillhör stora kassahallen och således visar läget för byggnadskomplexets mest representativa och centrala rum. (Foto 1.) I anslutning till terrassen finns lågt sittande fönster som ger ljus åt bottenplanets källarutrymmen. (Foto 7.) De översta planen har spröjsade rektangulära fönster av samma typ som övriga fasader. (Se nedan.)

Andra inslag som ger fasaden mot Drottningtorget en speciell prägel är de smala "kolonnerna" som ramar in de höga fönstren, en rad postsymboler (två horn och en krona) som är placerad ovanför dessa fönster och ett väggur som skyddas av ett litet konsolburet tak. - På terrassens trappor finns fält med reliefdekor som skildrar postgången under olika epoker. Trappornas övre del inramas av lyktstolpar utförda i koppar och framför terrassen står två flaggstänger med rikt utsmyckade socklar av koppar. Brevlådan i terrassmuren är också utförd i koppar med dekorativa detaljer. (Foto 5-8.)

Bevarat – förändrat: Hela fasaden inklusive terrassen, lyktorna och de anslutande flaggstängerna med sin karaktäristiska detaljer är mycket välbevarade sedan tillkomsten.

Huvudfasadens södra del. Ritning från 1925.

Fasaderna längs Stampgatan, Burggrevegatan, Åkareplatsen och del av gården

Fönstersättningen på dessa fasader är enhetlig ovanför bottenvåningen.

I direkt anslutning till bottenvåningens granitlist sitter en rad sexdelade fönster. Våningen ovanför har sexdelade fönster med svagt bågformad överdel, en slutsten av granit med något varierande form samt understycke av granit. Fjärde våningens fönster är höga korspostfönster med spröjs i alla bågar. Femte våningen har fönster av samma typ som andra våningen och de ansluter också i nedre kanten till en granitlist. (Foto 9, 10.)

Bottenvåningen innehöll ursprungligen till stor del butiker och verksamhetslokaler och används fortfarande på samma sätt. Här har fasaderna rundbågade öppningar med indragna dörr- och fönsterpartier av trä i 1920-talsklassicistisk stil. De flesta av entréerna har omsorgsfullt utformade portaler i granit. Samtliga hade ursprungligen dörrar av trä med dekorativa detaljer.

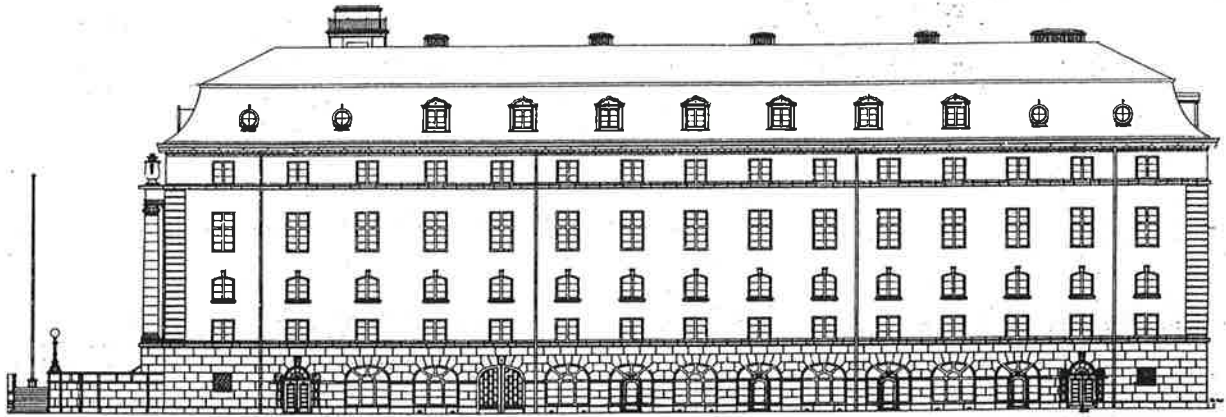
Särskilt påkostade är entréerna till trapphus A resp. trapphus F vid Stampgatan. De inramas av halvkolonner krönte med jordklot respektive frukt- eller bärkorgar. (Foto 11-14.)

Burggrevegatans butiker omges av en rad räfflade granitkolonner. På denna sida har entrén som leder till trapphus B en stram portal med ett cirkelformat fönster ovanför. Entrén till trapphus C (Åkareplatsen 4) inramas av en slät inåt avrundad omfattning. (Foto 15-18.)

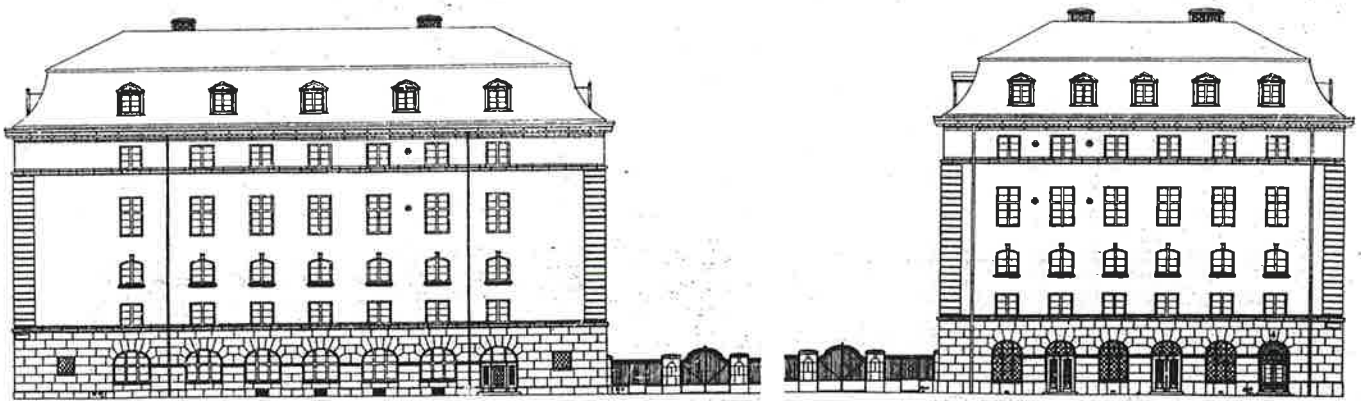
Mot gården är trapphusentréernas övre partier av tegel med mönstermurning. (Foto 19.)

Vid bottenvåningarnas hörn sitter kvadratiska fönster med dekorativt utformade järngaller. (Foto 9, 10, 21.) Några skafferifönster i flyglarnas södra del är utförda med små murade öppningar som ger en dekorativ effekt. (Foto 22.)

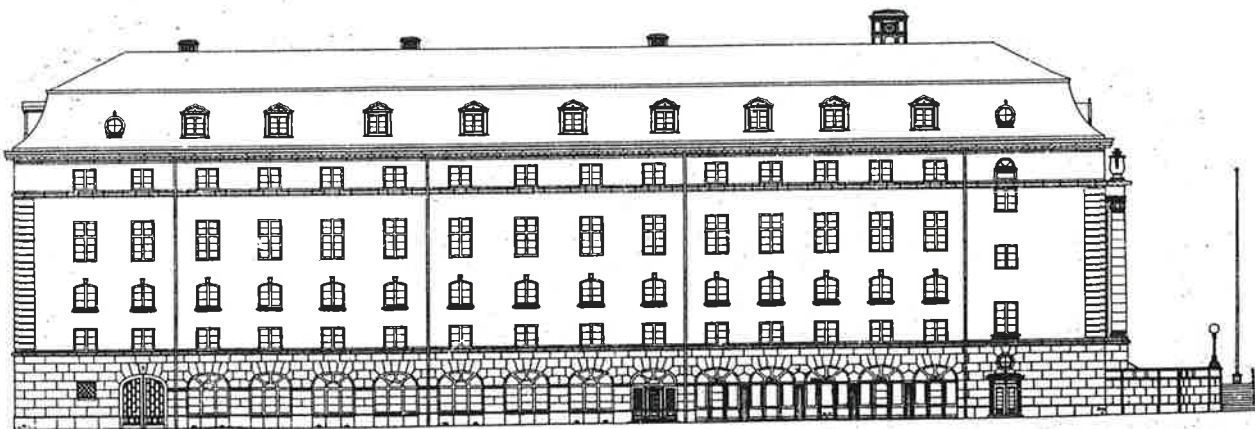
Bevarat - förändrat: Flera mindre förändringar har gjorts i bottenvåningens dörr- och fönsterpartier. - I södra flygelns västra trapphusentré har dörren bytts för att få bättre tillgänglighet. (Foto 14.) Vid f.d. ingången till pannrummet (Teater Uno) har en ny dörr placerats utanför den ursprungliga. Mot Åkareplatsen har f.d. personalingången satts igen på södra sidan och två dörrar har ersatts med en på den norra sidan. Dörrarna till portgången i norra flygeln har ersatts med fönster. - I övrigt är fasaderna välbevarade och de flesta av bottenvåningens ursprungliga dörr- och fönsterpartier finns kvar.

Fasaden mot Stampgatan. Ritning från 1925. Några av dörr- och fönsterpartierna i bottenvåningen är förändrade.

Fasaderna mot Åkareplatsen. Ritning från 1925. Tre dörrar i bottenvåningen är ändrade.

Fasaden mot Burggrevegatan. Ritning från 1925. Porten på östra sidan har ersatts med ett fönster.

Gårdsfasader - gårdsterrass

Gårdssidan omges dels av terrassbyggnadens låga tvåvåningsfasad, dels av de övre våningarnas fasader som har varierande höjder och utseende.

Fasadmaterialet är gult tegel och endast några få detaljer är utförda i granit.

Terrassbyggnaden

Fasaden hade ursprungligen en enhetlig utformning med breda rundbågade dörr- och fönsterpartier i bottenplanet och smalare rundbågade fönster mellan väggpelare i planet ovanför. Terrassen avgränsades med ett järnräcke och kraftiga stolpar. (Foto 23.) På den södra och västra sidan fanns rader med lanterniner och även andra ljusinsläpp som gav dagsljus åt postens arbetshallar.

Bevarat - förändrat: Fasadens övre del är fortfarande väl bibehållen men i nedre delen har många mindre ändringar gjorts. Flera av dörr- och fönsterpartierna har ersatts med nya och längs västra sidan har ett skärmtak satts upp. På terrassen har lanterninerna ersatts med nya, ett par teknikutrymmen har byggts ut. Ytbeläggningen är ny (jfr övre terrassen). (Foto 20, 23, 24, 26, 28.)

Södra flygelns övre del

Denna fasad har ungefär samma utseende som på gatusidan. Fönstertyperna och takfallen är desamma. Tydliga avvikelser är att list saknas mellan de två övre planen och att takfoten har en enkel tegellist i stället för granitlist. (Foto 25.) Gårdsfasaden har tre små balkonger.

Bevarat – förändrat: Inga väsentliga förändringar har gjorts sedan tillkomsten.

Gårdsfasaden, södra och västra delen. Ritning från 1925. Några dörr- och fönsterpartier i terrassfasaden är ändrade.

Huvudbyggnadens och norra flygelns övre del

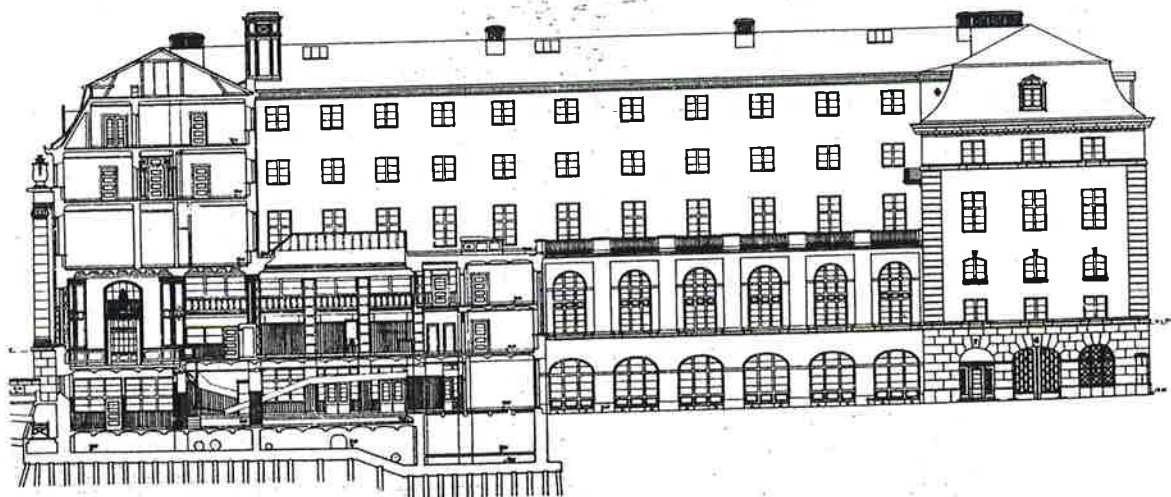
Dessa fasaddelar har ett utseende som delvis bryter av mot de övriga. Här har byggnaden ett flackt sadeltak och en hel våning i det översta planet istället för ett brant brutet taket med inredd takvåning. (Se ritning sid. 18-19.)

Vid mötet mellan denna del och de anslutande delarna har originella arkitektoniska lösningar valts. I det sydvästra hörnet tas mötet mellan de olika delarna upp genom en omsorgsfullt utformad uppbyggnad i tre våningar. (Foto 27.) I nordost möter den högre delen det brutna taket utan någon speciell övergång.

Fönstren i våningsplanet mot terrassen är höga korspostfönster av samma typ som på gatufasaderna. Här finns också terrassdörrar med liknande utseende. De övre planen har sexdelade fönster.

Fasadens dekor är koncentrerad till norra sidan (huvudbyggnadens gårdssida). Här framhävs mittpartiet genom fem rusticerade flata väggpelare och ett lågt gavelparti i anslutning till takfoten. Fönsterraden i plan 4 betonas genom små svagt vinklade och fritt placerade "överstycken". (Se ritning sid. 18.) Liknande dekor finns på det uppbyggda partiet i sydväst. (Foto 27, 29.)

Bevarat - förändrat: Inga väsentliga förändringar har gjorts sedan tillkomsten.

Gårdsfasaden, norra delen. Ritning från 1925. Några dörr- och fönsterpartier i terrassen är ändrade. Porten på flygelns gavel har ersatts med ett fönster.

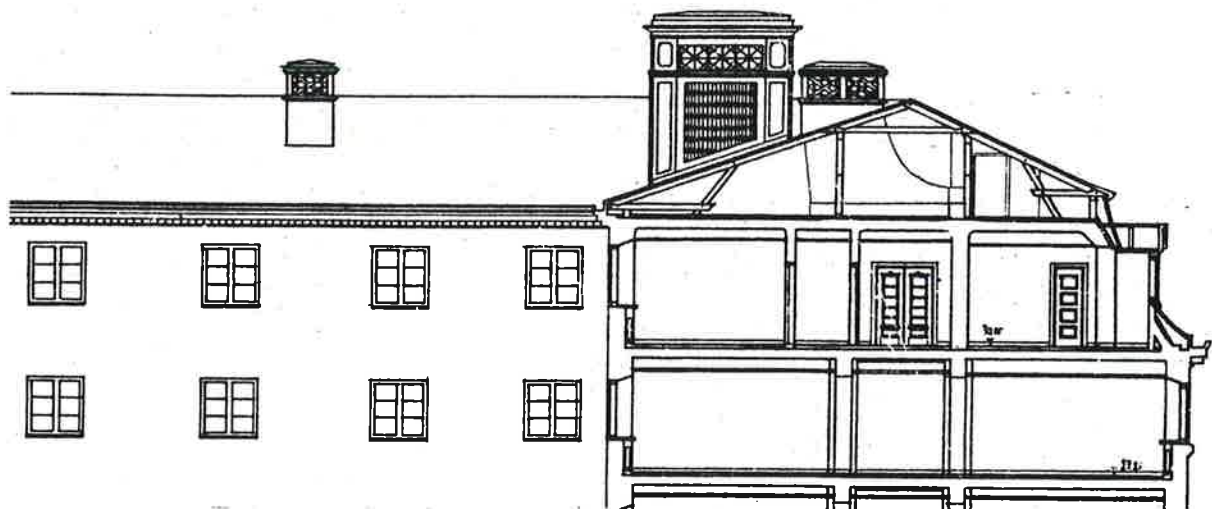
Tak, takkupor, skorstenar, övre terrassen

I anslutning till "huvudfasaderna" och på ena flygelns gårdssida är taket brutet. Den nedre delen är utsvängd och här finns takkupor. (Foto 1, 9, 10, 21, 25.) Övriga delar av gårdssidan har en förhöjd fasad och avslutas uppåt med ett flackt sadeltak. (Se ritning sektion och foto 26-27.) Taket är täckt med skiffer. Kuporna är kopparklädda och taket har koppardetaljer.

På flyglarnas mittpartier och kortsidor samt delar av ena flygelns gårdssida finns relativt stora takkupor med rektangulära fönster. Här har kopparplåten dekorativa detaljer på det något utskjutande triangelformade överstycket. (Foto 21, 25.) Ursprungligen var alla fönstren sexdelade. - Övriga takkupor har cirkelformade relativt små fönster med korsformad spröjs och dekorativa detaljer på plåtinklädnadens nedre partiet. (Foto 9, 10.) Uppåt avslutas de med knoppar (saknas mot gård).

Två större "skorstenar" är placerade vid hörnen mellan huvudbyggnaden och flyglarna. Den västra är utformad som ett tydligt uppskjutande tegeltorn och är placerad i anslutning till en liten terrass ovanpå den uppbyggda delen i sydvästra gårdshörnet. Terrassen är belagd med klinker och omges av ett smäckert järnräcke. Den nås från vinden genom ett litet kopparklätt dörrparti med pilastrar. (Foto 27, 28.) - Den östra "skorstenen" är klädd med koppar och har dekorativa detaljer. Mot gården finns en rad mindre kopparklädda skorstenar.

Bevarat – förändrat: Takkuporna på mittpartiet mot Stampgatan är något förstorade och har nya fönster utan spröjsar. (Ombyggnad av dessa planeras under 2003.) Skorstenarna är delvis förändrade. - I övrigt är taket med sina detaljer välbevarat sedan tillkomsten.

Hörnet mellan huvudbyggnaden och norra flygeln mot Burggrevegatan 1925. Ritningen visar den östra "skorstenen" och takfallen mot gata och gård.

Gården och omgivande mark

Gårdsmiljön

Gården ingick ursprungligen som en viktig del i anläggningen. Den var väl synlig från Åkareplatsen och fick liksom övriga delar en omsorgsfull behandling. Flyglarnas gavelpartier som vänder sig in mot gården men syns tydligt utifrån utformades t ex på samma sätt som gatusidorna och staketet utfördes i granit och järn med dekorativa inslag.

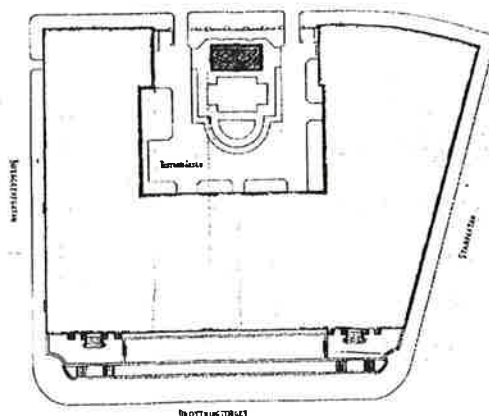
Anläggningarna på gården var inte klara när posthuset invigdes. På en ritning från 1929 redovisas planterade partier längs delar av fasaderna och en central planteringsyta. Hur mycket av detta som utfördes är oklart. Gården var delvis belagd med gatsten.

Bevarat - förändrat: Det ursprungliga staketet mot Åkareplatsen är bevarat men har kompletterats med moderna delar. Två träd finns i anslutning till staketet. I övrigt används gården till stor del som parkeringsplats. (Foto 29-30.)

Omgivande mark

Hela byggnadskomplexet omges av trottoarer belagda med smågatsten samt hållar i två rader. Den förhöjda gångbanan längs terrassen har mönsterläggning med mörkare sten bl. a. stiliserade postemblem vid huvudtrapporna. - Mot väster är anläggningen utformad som viktig del i Drottningtorgets komposition och ursprungligen hade byggnaden en nära kontakt med platsen. Terrassen och trapporna upplevdes som en direkt fortsättning på torgytan. Tidigt planterades en rad popplar på trottoaren och anslutande mark började användas som parkering. - Längs Stampgatan stod vid husets tillkomst en rad lindar.

Bevarat - förändrat: Omgivande mark har i huvudsak samma utformning som vid byggnadens tillkomst. (Foto 31-32.) Två skillnader är att popplarna nu är så stora att de har en viss avskärmande effekt och att endast tre lindar står kvar.

Plan från 1929. Byggnaden på gården är ett "cykelstall".

INTERIÖREN

Byggnadskomplexets funktion och kommunikation

De tre nedre planen innehöll vid byggnadens tillkomst i huvudsak speciellt utformade lokaler för postens egna verksamhet.

De viktigaste var kassahallen med anslutande expeditioner i huvudbyggnadens västra del, hallen för avgående post i huvudbyggnadens östra del, hallen för brevbärare med sortering av inkommande post som upptog den större delen av södra flygeln, paketavdelningen i norra flygel samt utrymmen för personal som låg i södra flygeln mot Åkareplatsen. Längs Stampgatan och Burggrevegatan låg butiker och verksamhetslokaler. (Se ritningar plan 0-2.)

I de övre planen fanns mer generellt ordnade kontor längs korridorer samt bostadslägenheter. (Se ritningar plan 3-5.)

Kommunikationen inom byggnaden skedde ursprungligen genom fyra större trapphus med ingångar från gatorna, två mindre som vände sig mot gården samt långa korridorer som i de övre planen förband de olika trapphusen.

De två monumentala ingångarna vid Drottningtorget ledde in till stora kassahallen. I södra flygeln vid Åkareplatsen fanns en särskild entré för personalen. Norra flygelns paketavdelning hade ett par separata entréer mot Åkareplatsen.

Postens interna kommunikationer och transporter

Postens transporter skedde i huvudsak genom två portar mot gården. De olika våningsplanen stod sedan i förbindelse med varandra genom sinnrika transportband för olika typer av försändelser. Husets nedre plan hade dessutom flera interna trappor och hissar som var anpassade till postens verksamhet.

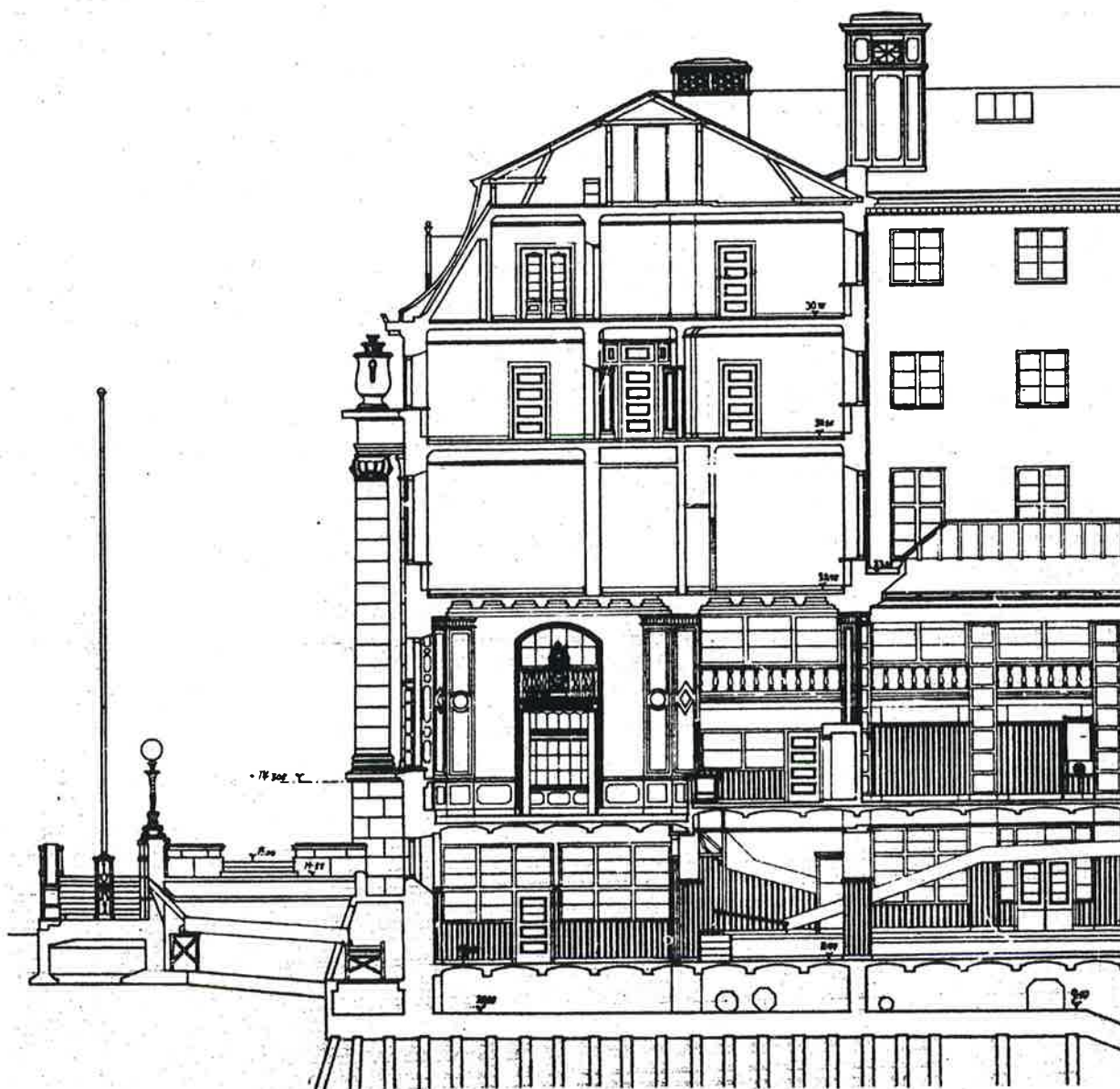
I terrassmuren mot Drottningtorget fanns också en brevlåda. Från denna fördes posten på band direkt in till sortering. (Se ritning sektion.)

Inredning och utsmyckning i 1920-talsklassicism

Byggnadens mest framträdande rum är kassahallen med anslutande entréutrymmen. Här utfördes inredningen med särskilt påkostade material och relativt omfattande dekor. (Foto 33-43.) I övrigt fick interiörerna en omsorgsfullt utformad inredning utförd i gedigna material och med sparsam utsmyckning i 1920-talsklassicistisk stil.

De tre största trapphusen inreddes t ex med golv- och väggbeklädnad av kalksten samt järnräcken med enkla dekorativa detaljer. (Foto 44-52.) Några tamburer och korridorer fick också kalkstensgolv. Delar av korridorerna och kontorsrummen kläddes med spegelindlad panel och längs arbetshallarnas balkonger uppsattes dekorativt utformade räcken. (Foto 53-57.)

Dörrarna mellan trapphus och korridorer utfördes med speglar och varierande utsmyckning. Vissa rum i de övre planen hade ursprungligen enkla takrosetter och taklister

Sektion genom huvudbyggnaden och terrassen, 1925. I bottenplanet syns transportband bl. a. från brevlådan i terrassen. På plan 1-2 kassahallen (till vänster) samt anslutande expedition och arbetshall med panelklädda väggar.

Plan 0 (f.d. undre bottenvåningen)

Huvudbyggnaden (endast delvis inventerat)

I bottenplanet låg ursprungligen lastrum och garage som stod i kontakt med gården genom två huvudpassager och ett par mindre dörrar. Lokalerna fick dagsljus från stora fönster i gårdsfasaden. - Västra delen var inredd som verkstad. Den fick sitt dagsljus genom de delvis nersänkta fönstren i anslutning till terrassen mot Drottningtorget.

Bevarat – förändrat: Flera ombyggnader har gjorts och planlösningen är till stor del ny. I hörnet mot norra flygeln har en ny trappa byggts. Lokalen används fortfarande av posten (brevbäring och boxar).

Norra flygeln

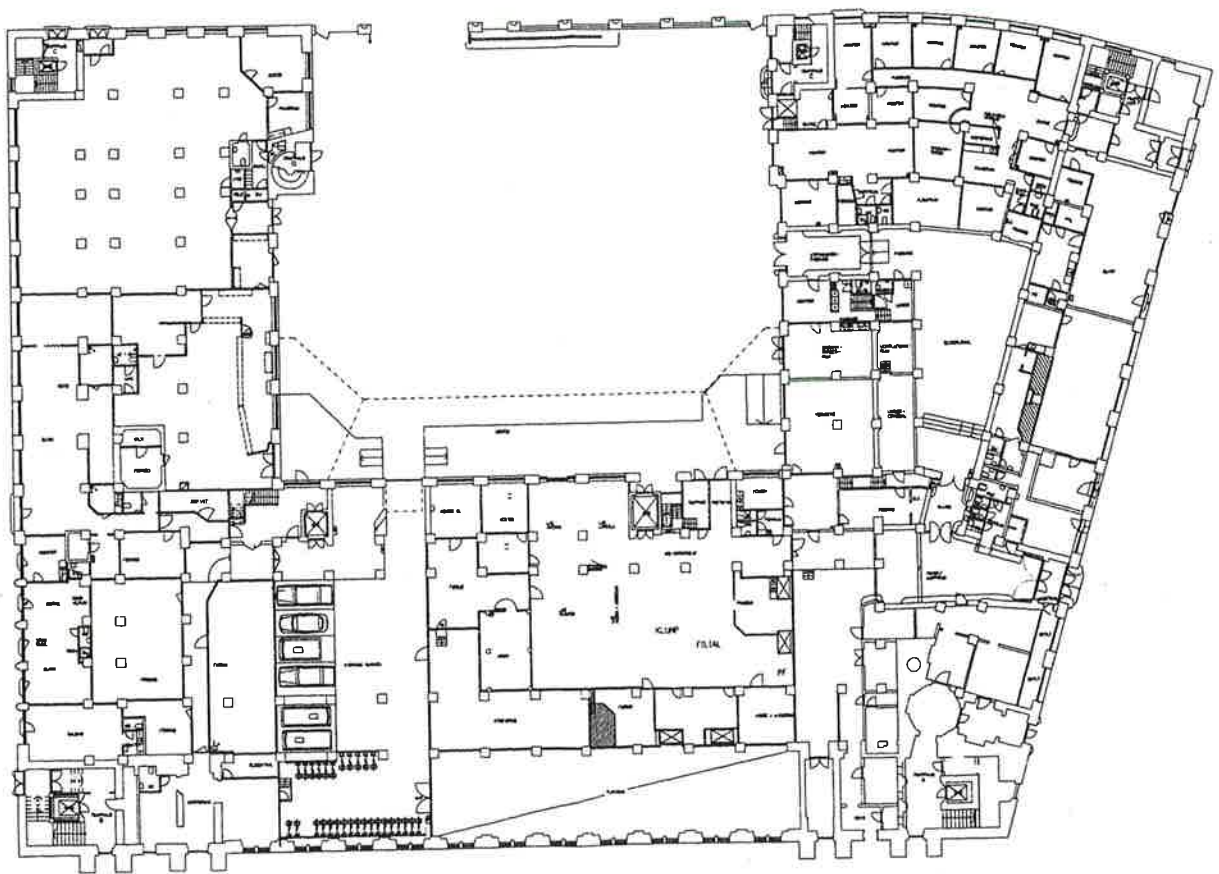
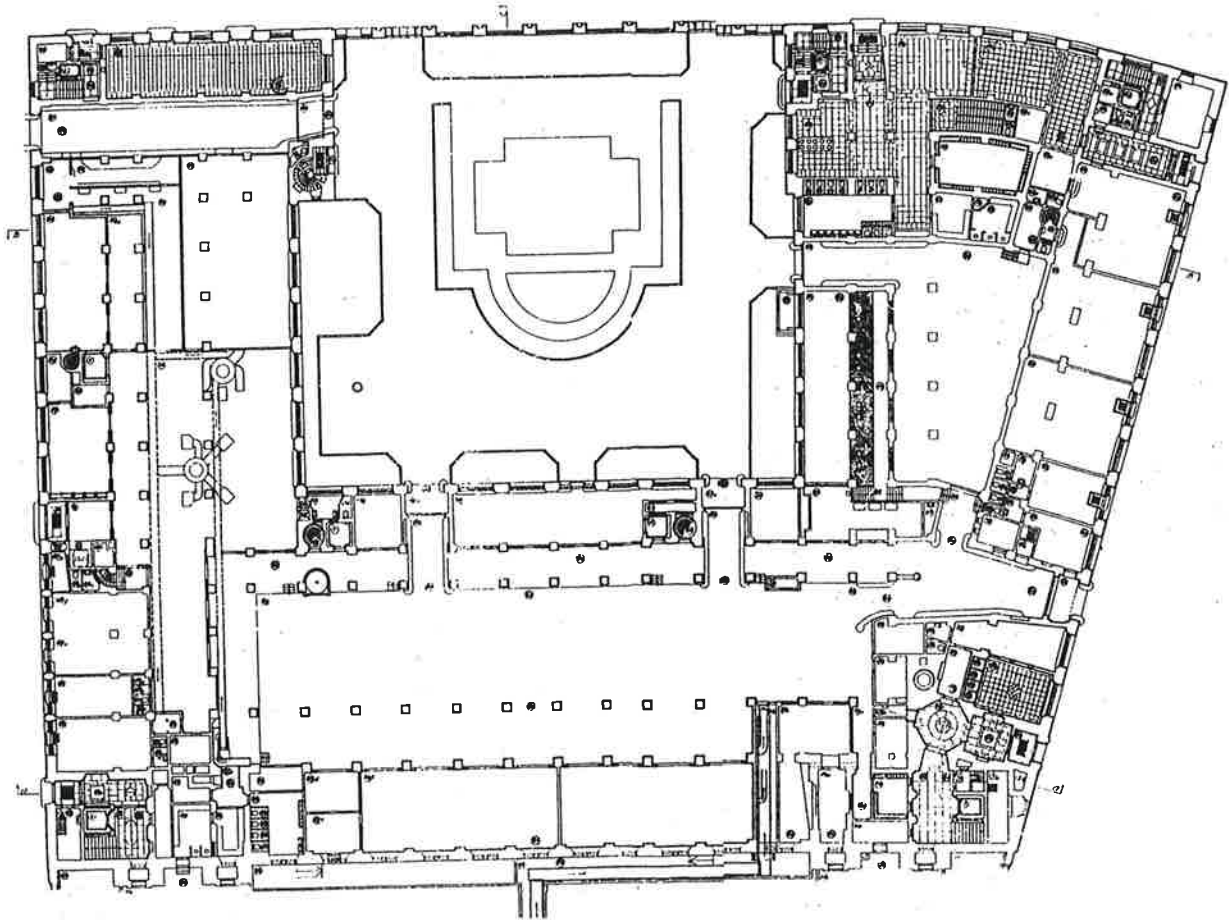
Norra flygeln innehöll avdelningar för paket och tull. De hade ingångar från Burggrevegatan via en portgång samt mindre entréer bl.a. två från Åkareplatsen. I västra delen låg några butikslokaler.

Bevarat – förändrat: De små ursprungliga butikslokalerna finns kvar men är något förändrade. Övriga utrymmen har byggts om helt bl. a. för butiker. Portgångens ytterdörrar har ersatts med fönster och de två dörrarna mot Åkareplatsen har bytts ut mot en ny i annat läge.

Södra flygeln

I den södra flygeln fanns personalutrymmen med en särskild entré från Åkareplatsen. De omfattade ett stort kapprum, toaletter mm avsedda för bl.a. för brevbärare. Större delen av lokalen hade golv belagda med kalksten. - Vid Stampgatan låg några butiker och en expedition för telegrafverket i anslutning till trapphus A (se ritning sid 36). - In mot gården var pannrum och förråd placerade. Dessa utrymmen hade entréer både från gatan och gården.

Bevarat - förändrat: Lokalerna för butiker m.m. är delvis kvar men sammanslagna till större. Personalutrymmena är ombyggda till kontor. Stengolven finns kvar. – Pannrummet med anslutande entré mot Stampgatan har inretts för "Teater Uno".

Plan 0. Ursprungligt utseende 1925 (övre). Nuvarande utseende 2002 (nedre).

Plan 1-2 (f.d. bottenvåningen och entréolvåningen)

Dessa våningsplan innehöll ursprungligen byggnadens viktigaste rum bl.a. kassahallen och postens tre arbetshallar.

Huvudbyggnadens västra del (Stora kassahallen, expeditioner, entréer mm)

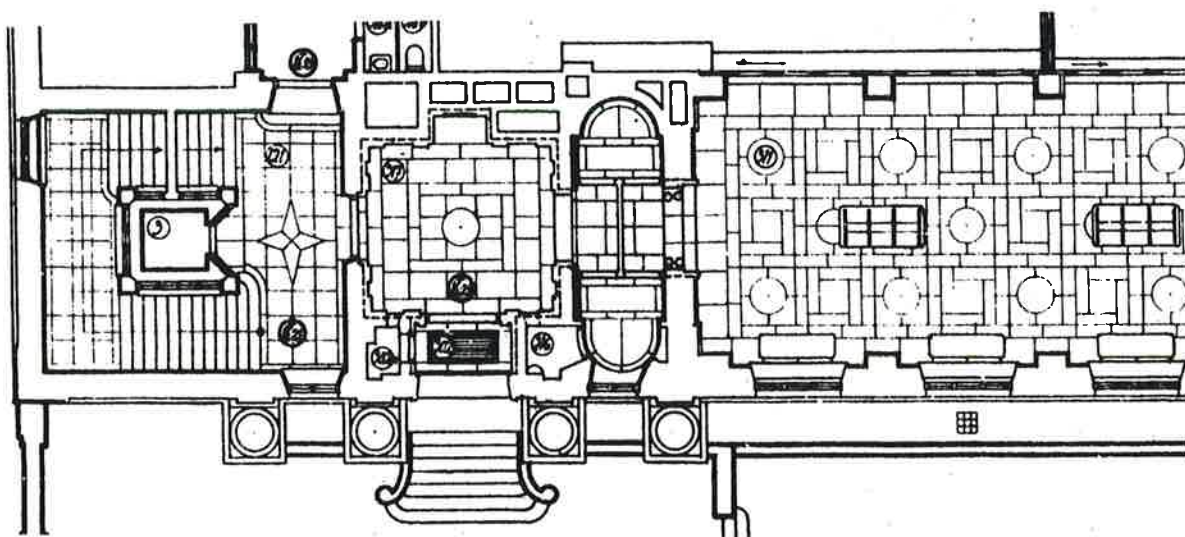
Den västra delen som vänder sig ut mot Drottningtorget innehåller byggnadens paraderum med kassahallen och de två entréerna som omfattar två våningsplan. Vindfången mellan entréerna och hallen utformades med endast en vånings höjd och ovanför anordnades två säregna rum med fönster både in mot hallen och mot torget. (Se sid 37.) I direkt anslutning till hallen låg expeditionsutrymmen. Hela den västra delen fick vid tillkomsten en påkostad inredning i tidstypisk stil.

Kassahallen är ett monumentalt rum som får sitt dagsljus från 11 höga rundbågade fönster. Taket bärs upp av kraftiga fyrkantiga pelare. Det är utfört i betong och utformat som ett kassettak med handräfflad dekor. (Foto 33, 36, 38.)

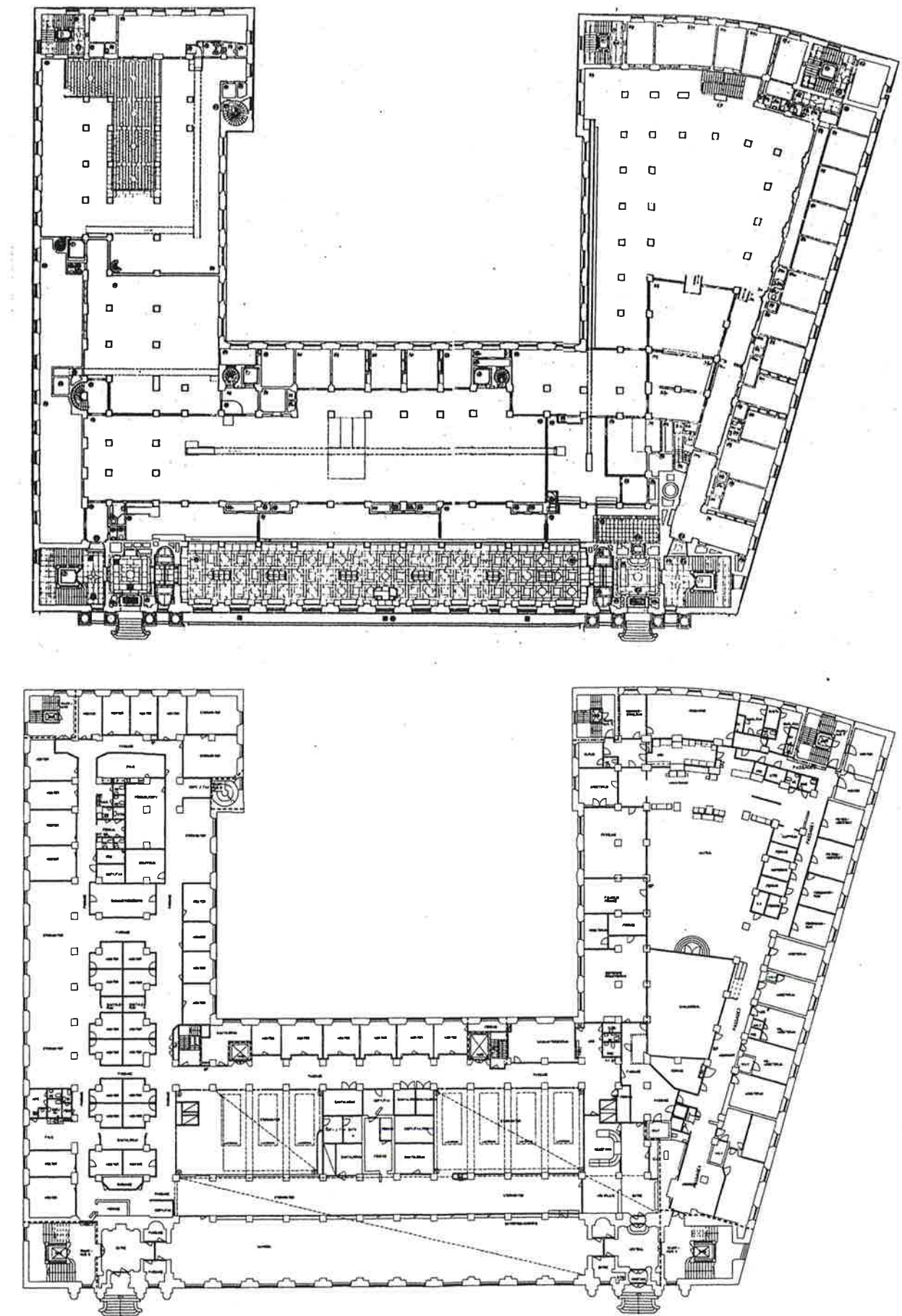
Golvbeläggningen består av mönsterlagda finslipade kalkstensplattor i grått och rödbrunt. Väggarnas och expeditionsdiskens nedre partier är klädda med kalkstensplattor med huggen utsmyckning. (Foto 33, 36, 37.) Fönsterväggens radiatorer döljs av dekorativa smidesgaller och här står en rad sittbänkar av sten.

Pelarna, väggpartierna inne i expeditionsutrymmet och allmänhetens skrivpulpeter är klädda med träpanel. (Foto 36, 38, 39.)

Entrépartierna till hallen inramas av två par kolonner i kalksten och ett balusterräcke med infällt väggur. Dörrarna och anslutande glasade partier

Del av plan 1, 1925. Norra huvudentrés vestibul och vindfång samt stora kassahallens norra del. Till vänster trapphus B. (Jfr. sektion sid 37.) Ritningen visar kalkstensgolvens mönster.

Plan 1. Ursprungligt utseende 1925 (övre). Nuvarande utseende 2002 (nedre).

är elegant utformade med tunna spröjsar. (Foto 34-35.) Innanför räcket sitter glaspartier som ger ljus till de små rummen ovanför vindfången. Vindfången är helt klädda med panel. Vestibulerna har väggbeklädnad av kalksten. (Foto 40-43.) Här finns påkostade dörrar och ett par gallergrindar med stjärnmönster.

Bevarat - förändrat: Expeditionsdiskens övre partier har ersatts med nya. I övrigt är hela interiören med sina omsorgsfullt utformade detaljer välbevarad.

Huvudbyggnadens östra del

I östra delen fanns avdelningen för avgående post. Den omfattade en stor hall samt entrésolerade delar på sidorna. Genom hela hallen sträckte sig ett transportband. Hallen fick dagsljus genom lanterniner på gårdsterrassen och även genom glaspartiet mot stora kassahallen. De entrésolerade delarna bestod av "balkonger" och mot gårdssidan fanns en rad arbetsrum. Räckena var klädda med panel på insidan och dekorerade med balusterdockor på utsidan. Väggar och pelare hade panelklädsel. Färgsättningen var relativt mörk.

Bevarat - förändrat: Hela utrymmet har "moderniserats" och anpassats till nya verksamheter. Mitt i hallen har ett rum byggts upp. "Balkongräckena" samt panel på pelare väggar är bevarade men ommålade i ljusa kulörer. (Foto 53.)

Södra flygeln

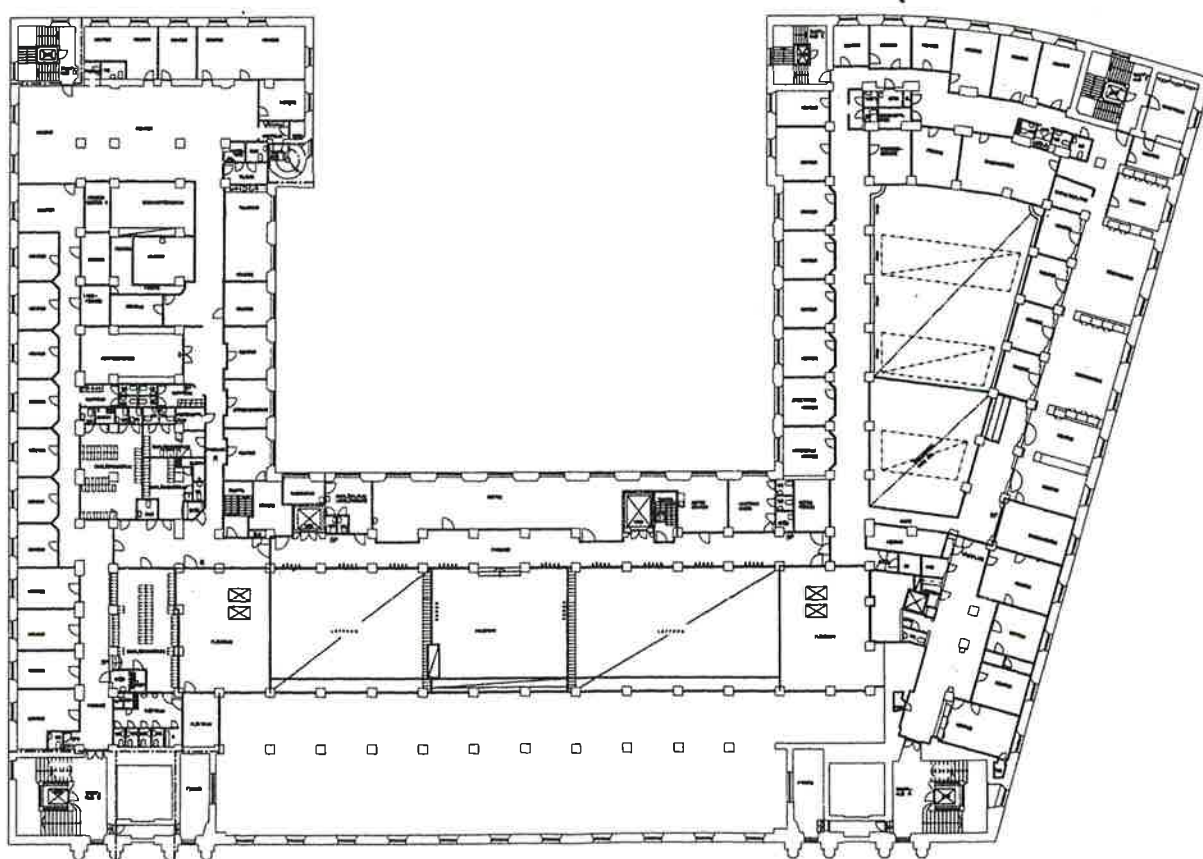
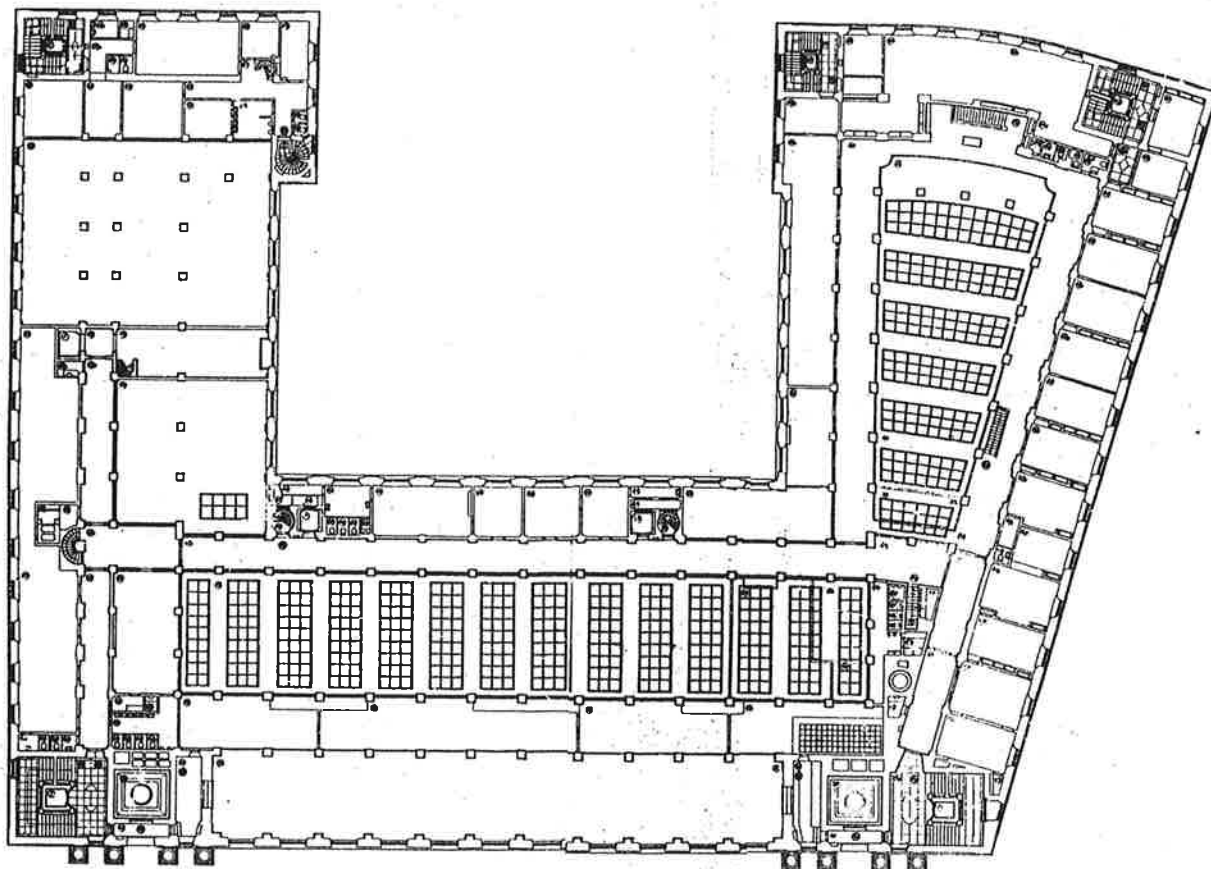
Södra flygeln dominerades av arbetshallen för inkommande post som var ett stort rum där brevbärarna utförde sortering. Rummet hade liksom den andra hallen överljus genom stora lanterniner. Det omgavs på tre sidor av balkonger och de två planen stod i förbindelse med varandra genom trappa. Vid östra kortsidan fanns också en trappa ner till personalutrymmena på plan 0. Balkongräckena och panelen på väggar och pelare hade samma karaktär som i hallen för avgående post. Hallens inre del var avgränsad genom glasade väggpartier och detta utrymme användes för hantering av värdeförsändelser.

Bevarat - förändrat: Hela utrymmet har moderniserats och byggts om. I den södra delen har läget för balkongen förändrats. Inre delen är inredd som samlingssal och den yttre som matsal. Räcket, panelen på väggar och pelare samt trappan mellan de två planen är bevarade men ommålade. (Foto 54-56.)

Norra flygeln

Den norra flygeln var avsedd för paketavdelningen, tull, tidningssortering mm. Här fanns ursprungligen en mindre hall som sträckte sig genom två plan och hade balkong på en sida. Hallen belystes genom fönsterrader i norr och söder.

Bevarat - förändrat: Hela planlösningen är förändrad. Den öppna delen har byggts igen och mitt inne flygeln har nya rumsenheter utan dagsljus uppförts.

Plan 2. Ursprungligt utseende 1925 (övre). Nuvarande utseende 2002 (övre).

Plan 3 (f.d. 1:sta kontorsvåningen)

Huvudbyggnaden

I detta plan innehöll huvudbyggnaden kontorsrum placerade längs en mittkorridor. Vid entréerna från trapphus A och B fanns kapprum med glasade dörrar ut mot gårdsaltanen. Inredningen omfattade spegelindelade dörrar och paneler på korridorväggarnas nedre. Några av kontorsrummen hade inbyggda partier med skåp eller garderober vid dörren mot korridoren.

Bevarat – förändrat: Planlösningen samt paneler och dörrar är i huvudsak bevarade. I korridorens norra del finns också rum som har panel och enkel stuckdekor i taket. (Foto 62.) - Kapprummen som tidigare var öppna mot korridoren har byggts in.

Norra flygeln

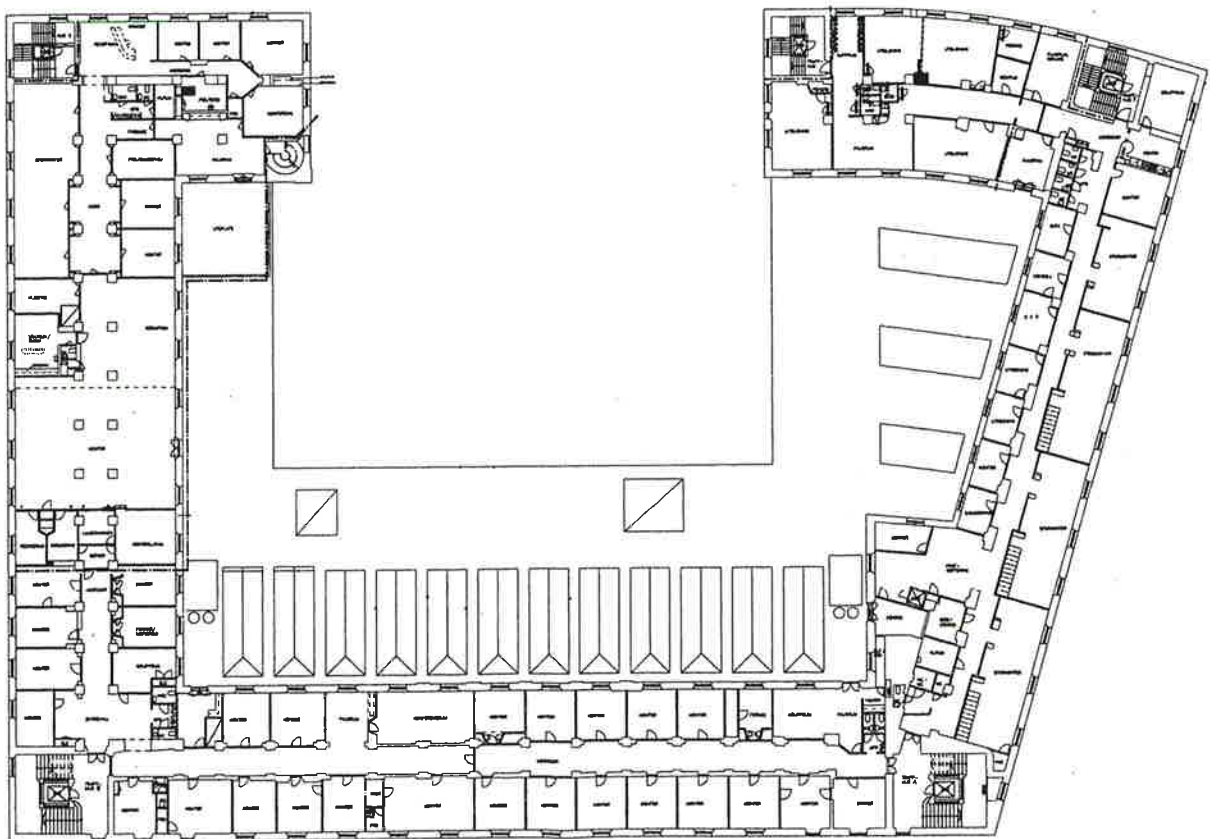
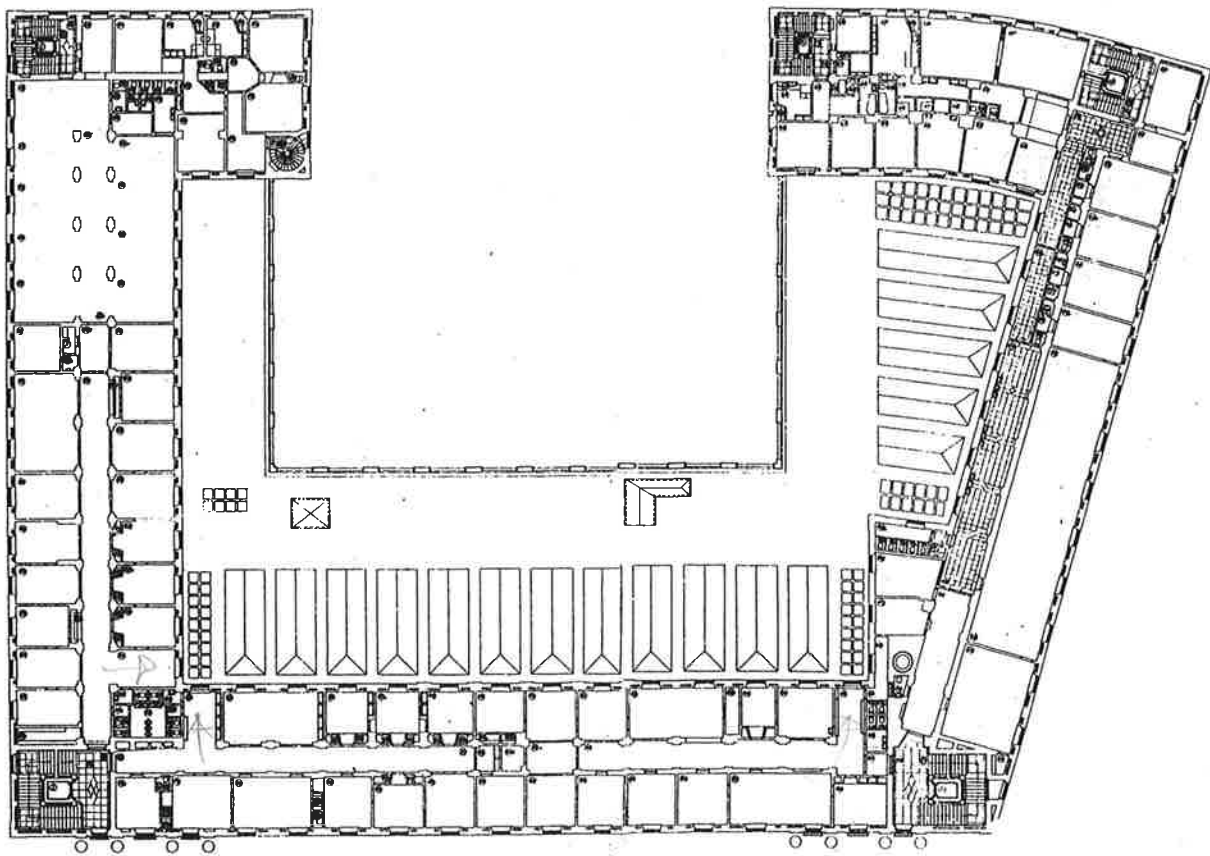
Norra flygeln hade också kontorsrum längs en mittkorridoren i västra delen. Östra upptogs av ett stort rum avsett som arkiv. Delen mot Åkareplatsen innehöll ett par små bostadslägenheter.

Bevarat – förändrat: I västra delen är planlösningen med mittkorridoren samt delar av inredningen bevarad. Den norra är helt ombyggd. Där det tidigare fanns ett öppet utrymme har mindre kontorsrum byggts och i mellandelen har ett nytt öppet utrymme skapats.

Södra flygeln

Södra flygeln disponerades i huvudsak av Telegrafverket. Här fanns en bred sidokorridor längs gårdsaltanen. Vid Stampgatan låg ett större rum för telefoncentralen och flera mindre rum. Delen mot Åkareplatsen upptogs av två bostadslägenheter med fem respektive tre rum och kök.

Bevarat- förändrat: Större delen av detta plan är ombyggt och moderniserat. Sidokorridoren har ersatts med en mittkorridor och helt nya rum har skapats.

Plan 3. Ursprungligt utseende 1925 (övre). Nuvarande utseende 2002 (nedre).

Plan 4 (f.d. 2:dra kontorsvåningen)

Huvudbyggnaden

Detta plan hade samma disposition som i våningen under (plan 3) d.v.s. kontorsrum längs en mittkorridor. Korridoren fick dagsljus från fönster i två kapprum och ett öppet utrymme i korridorens mitt. Inredningen omfattade samma typ av dörrar som i det undre planet men paneler saknades. Lokalerna hyrdes av göteborgsfirman Elof Hansson under drygt 30 år.

Bevarat – förändrat: Planlösningen med mittkorridoren samt delar av inredningen är bevarade. De öppna utrymmena i anslutning till korridoren har byggts för.

Norra flygeln

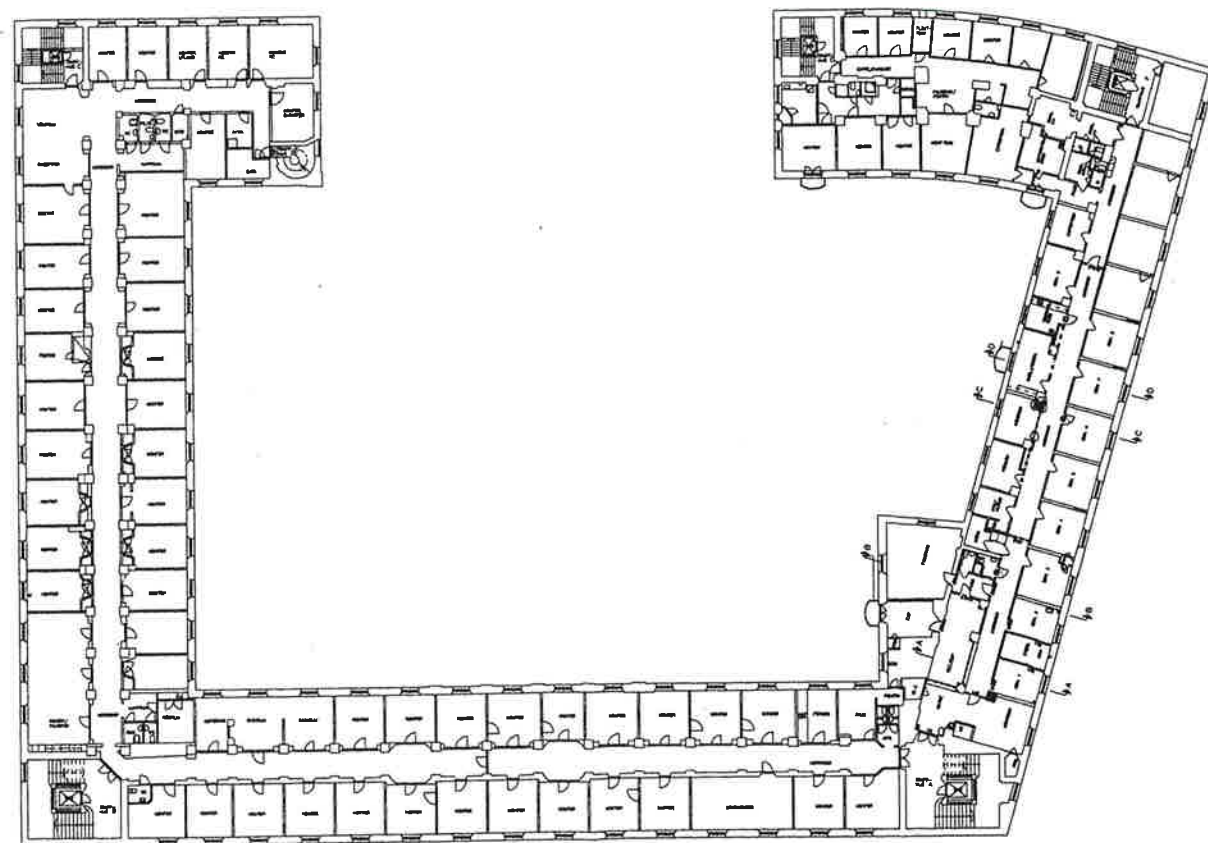
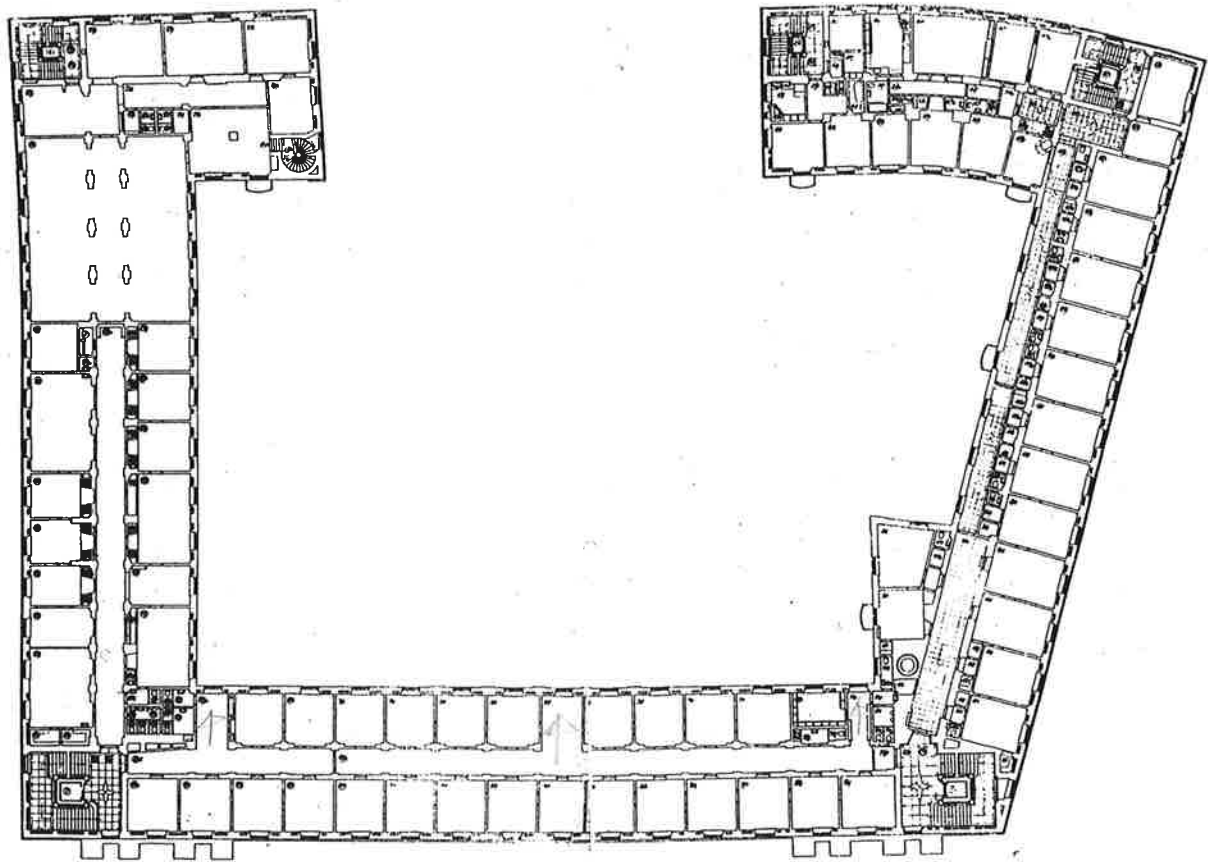
Även här var planen i huvudsak utformad som i våningen under (plan 3). Denna del hyrdes först av SJ och disponerades av lantmäteriet 1936-67.

Bevarat – förändrat: Planlösningen i västra delen är bevarad. F.d. arkivet i östra är ombyggt med mittkorridor.

Södra flygeln

Södra flygeln hade en sidokorridor längs gårdssidan och en rad kontorsrum mot gatan. Delen mot Åkareplatsen innehöll liksom plan 3 två bostadslägenheter. Den större lägenheten var inredd med öppen spis och till båda lägenheterna hörde en liten balkong. I anslutning till korridoren och ett av kontorsrummen vid hörnet mot huvudbyggnaden fanns också små balkonger.

Bevarat – förändrat: Större delen av detta plan är helt ombyggt och har nu en mittkorridor. I bostadsutrymmena är delar av inredningen bevarade bl. a. dörrar och takdekor. – Lokalen längs Stampgatan används för tandvård. Här har några väggar dekormålning utförd 1999. (Foto 61.)

Plan 4. Ursprungligt utseende 1925 (övre). Nuvarande utseende 2002 (nedre).

Plan 5

Huvudbyggnaden

Huvudbyggnadens översta plan hade en sidokorridor mot Drottningtorget. Den var relativt låg och fick sitt dagsljus genom runda takkupor. Mot gårdssidan hade detta plan full höjd och här låg en rad kontorsrum. Hyresgäst var under många år AB Söderberg & Haak (en handelsfirma från Stockholm med filial i Göteborg).

Bevarat – förändrat: Denna del är helt ombyggd och har nu en mittkorridor med kontorsrum på bada sidor.

Norra flygeln

Norra flygelns översta våning omfattade en mittkorridor med överljus. Mot gården har rummen full höjd. Mot gatan tas dagsljus in genom takkupor. Längs korridoren fanns ursprungligen bostäder med varierande storlek. De flesta hade 1-2 rum och pentry.

Bevarat – förändrat: I västra delen är korridoren och rummen mot gården helt ombyggda. (Foto 64.) Rummen längs gatan har i huvudsak kvar ursprunglig disposition. Östra del (vid Åkareplatsen) omfattar en välbevarad korridor och ett par lägenheter med ursprungliga inredningsdetaljer. (Foto 65-66.)

Södra flygeln

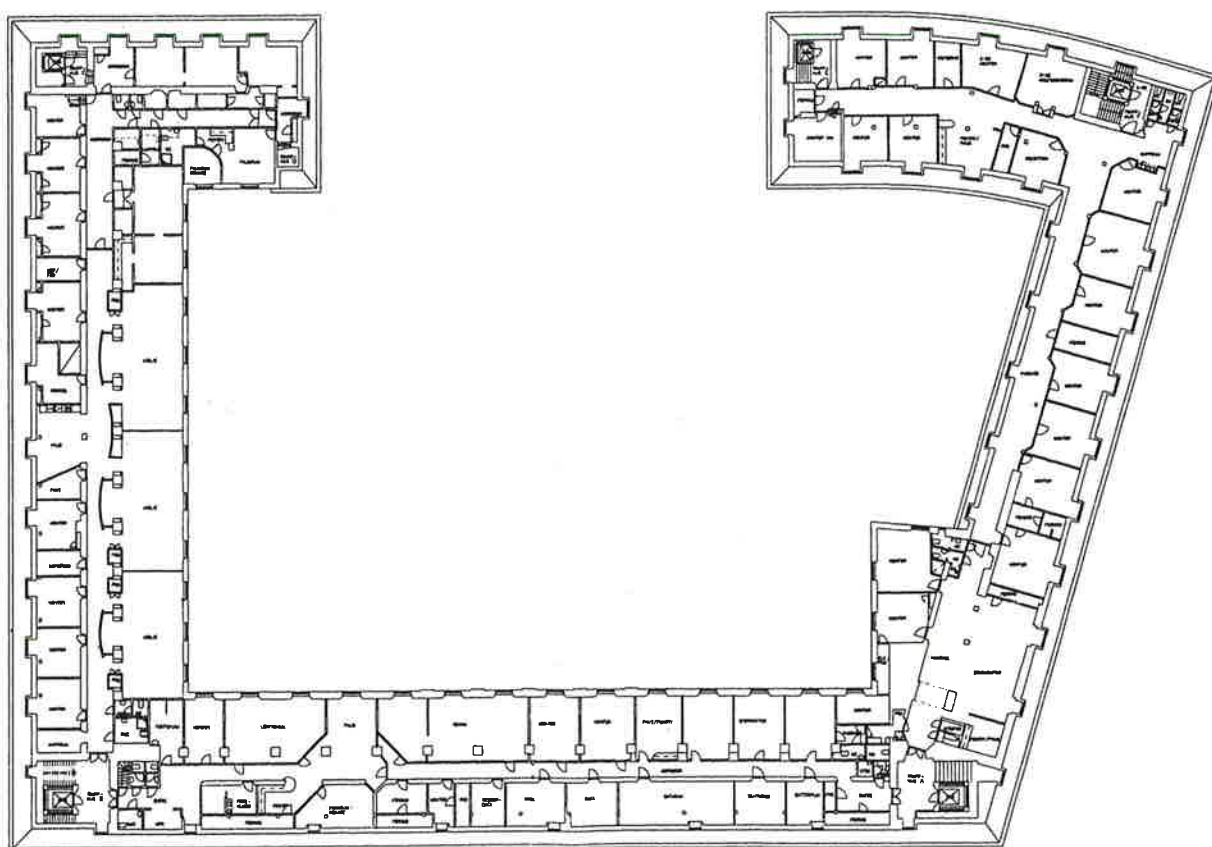
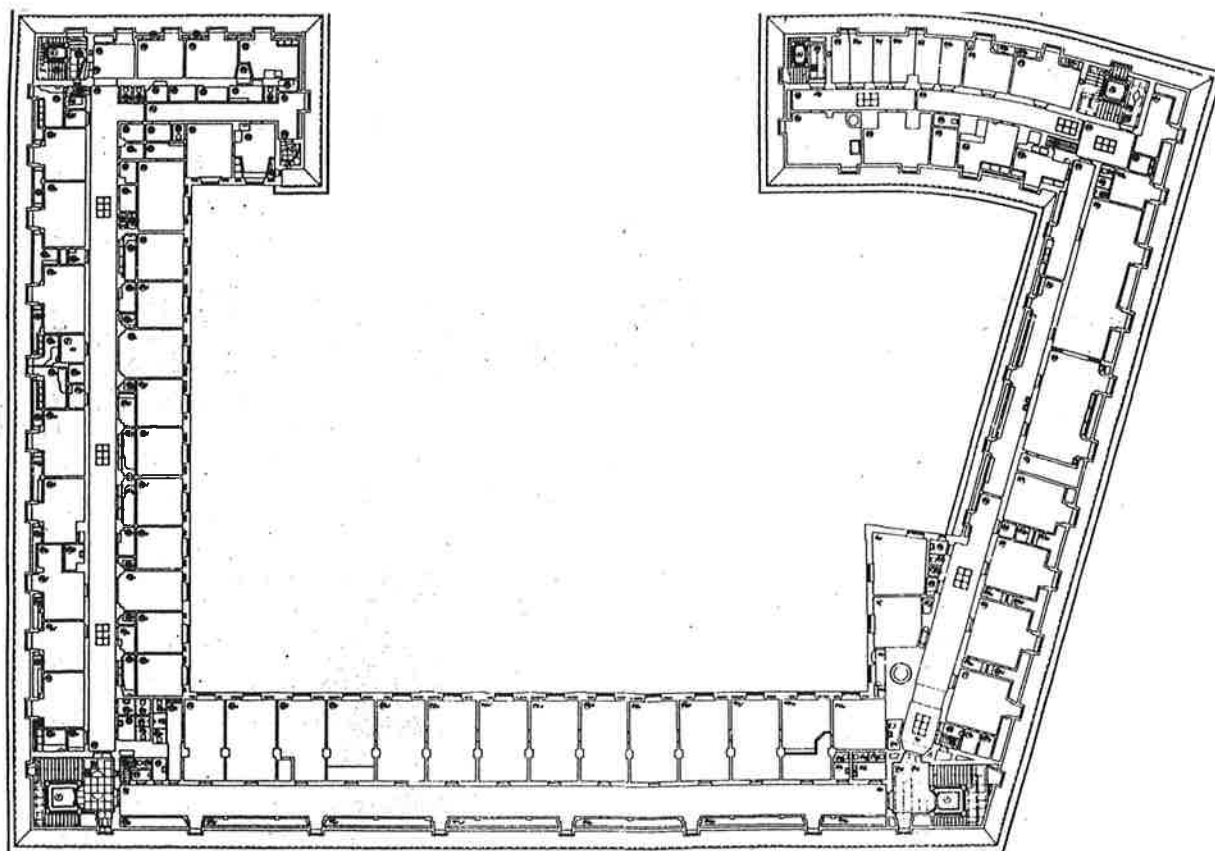
I den södra flygelns översta plan varierar takhöjder och fönstertyper. Det inre hörnet mot gården har rum med full höjd och stora fönster. I delen mot Åkareplatsen finns takkupor med både runda och rektangulära fönster. Mot gården fanns ursprungligen en sidokorridor med låg höjd och runda fönster och mot Stampgatan en rad kontorsrum med något större rektangulära fönster.

Bevarat – förändrat: Sidokorridoren med sina cirkelformade fönster i takkupor finns kvar. (Foto 63.) Rummen mot gatan är moderniserade med nya väggpartier och har nya fönster som är något försänkta i förhållande till de ursprungliga.

Plan 6, vindsplanet

Vinden är oinredd och nås genom små branta trätrappor som ligger nära huvudtrapphusen.

Bevarat- förändrat: Ventilationsanläggningar har byggts i några utrymmen. I övrigt har vinden ursprungligt utseende. Här finns idag ett lager med skifferplattor och demonterad inredningsdelar bl. a. dörrar, armaturer från arbetshallarna, övre partier till expeditjonsdiskar och klockor. (Foto 67-68.)

Plan 5. Ursprungligt utseende 1925 (övre). Nuvarande utseende 2002 (nedre).

Entréer och trapphus

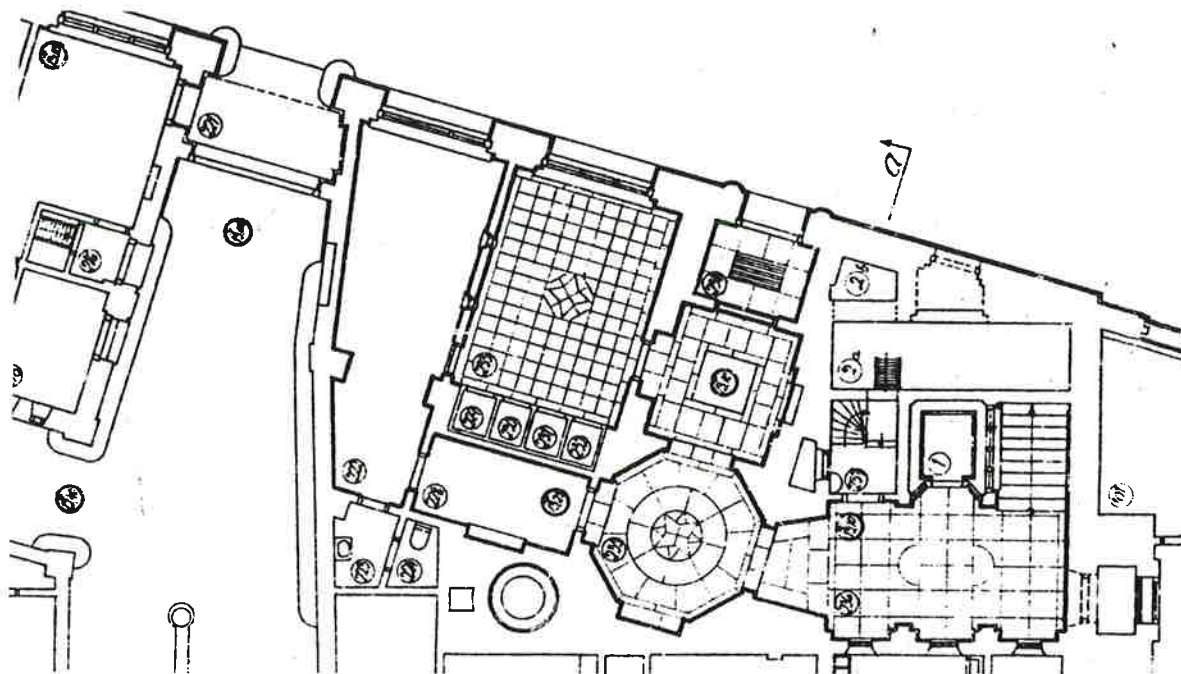
Posthuset har fyra huvudtrapphus (A-C och F). De är belägna i byggnadskomplexets yttre hörn och har entréer från de omgivande gatorna. Mot gården finns två mindre och enklare trapphus (D-E).

Trapphus A-B

Trapphus A ligger vid hörnet Drottningtorget - Stampgatan och är byggnadens mest påkostade. Entrén i gatuplanet mot Stampgatan är utformad med en serie rum som för in till själva trapphuset. På plan 1 står trapphuset i förbindelse med den södra huvudentrén samt en korridor som ursprungligen innehöll lokaler för posten. På plan 2 finns en dörr till en liknande korridor och en liten dörr mot rummet över passagen mellan västra entrén och stora hallen. Övriga plan har dörrar mot huvudbyggnadens och södra flygelns korridorer.

Golven är belagda med grågrön kalksten och har inslag av rödbrun kalksten bl. a. olikformade fält mitt på vilplanen. Trapporna är av rödbrun kalksten. Väggbeklädnaden består av grågrön kalksten upp till 1-2 meters höjd. De övre delarna och taken är putsade. Taklisterna har varierande profilering på de olika planen.

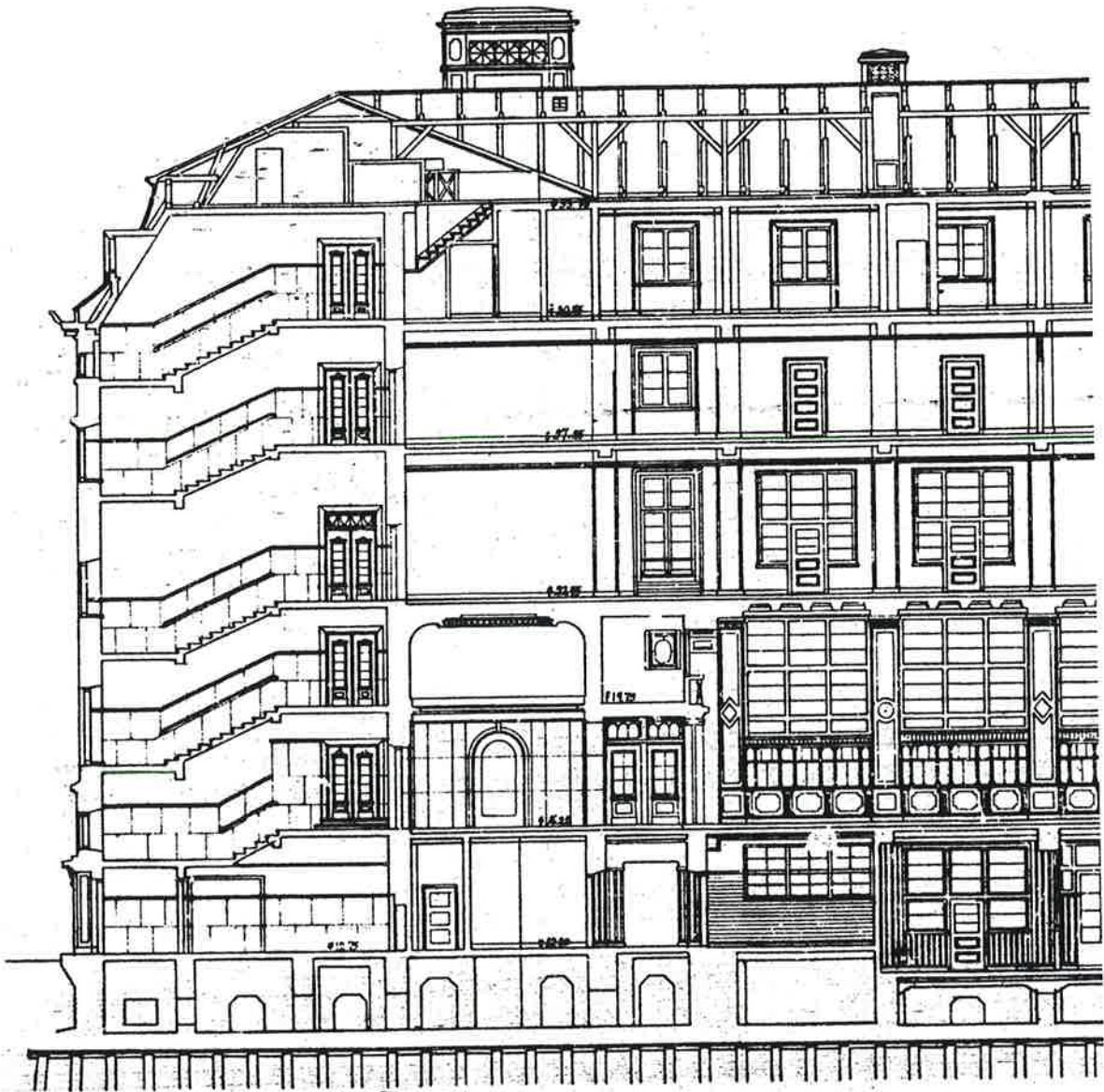
Dörrarna är av lackat trä med omsorgsfullt utformad dekor. Några har glasade gallerförsedda partier. Trapphusets galler, räcken, handledare o.s.v. är utförda i järn med dekorativa detaljer i 1920-talsstil t ex handledarnas stjärnformade väggfästen och tofsliknande knoppar. Hisschaktet får ljus genom träpartier med dekorglas och hiss dörrrens nisch är klädd med dekorativt utformad panel.

Del av plan 0, 1925. Entrén från Stampgatan till trapphus A och televerkets lokal. Kalkstensgolvens mönster varierar. Till höger ingången till pannrummet.

Trapphus B ligger vid hörnet Drottningtorget - Burggrevegatan. Det nås från Burggrevegatan genom en liten hall och har i gatuplanet en dörr in mot norra huvudentrén. Inredningen är i huvudsak densamma som i trapphus A.

Bevarat – förändrat: Hissarna och hissdörrarna är nya. På vilplan 4 i trapphus B har det inre östra hörnet skurits av med ett nytt väggparti och en av de ursprungliga dörrarna har satts in. I övrigt är trapphusen välbevarade sedan tillkomsten. (Foto 44-48.)

Sektion genom huvudbyggnadens norra del, 1925. Till vänster trapphus B. På plan 1-2 norra huvudentrén samt stora kassahallens expeditioner och bakomliggande glaspartier. På plan 0 syns bottenvåningens panelklädda väggar.

Trapphus C

Trapphus C är mindre än de övriga huvudtrapphusen och har delvis en annan karaktär. Det ligger vid hörnet Burggrevegatan - Åkareplatsen med ingång mot Åkareplatsen.

Golven är belagda med samma typ av grågrön och rödbrun kalksten som i trapphus A-B men dekoren har en enklare utformning med band längs väggarna och enkla romber på vilplanen. Väggarnas beklädnad upp till cirka en meter är gröna glaserade plattor. Övre delen och taket är putsat. Dörrarna är av lackat betsat trä och har speglar med kraftigt profilerade lister. Handledare, galler för fönster och radiatorer mm är utförda i järn med dekorativa detaljer. Hisschaktet får liksom i övriga trapphus ljus genom träpartier med dekorglas.

Översta planet som ursprungligen var en "förstuga" till korridorerna med bostäder har putsade väggar, vitmålade spegeldörrar och golvet saknar stenbeläggning.

Bevarat – förändrat: Några dörrlägen har förändrats (plan 2 och 3). Hissen och hissdörrarna är nya. I övrigt är trapphuset välbevarat. (Foto 51-52.)

Trapphus F

Detta trapphus ligger vid hörnet Åkareplatsen - Stampgatan. Entrén som är vänd mot Stampgatan har ett vindfång avgränsat med en pardörr av samma typ som mellan huvudentréerna och trapphus A och B. Ovanför dörren sitter ett halvcirkelformat fönster med smäckra dekorativa spröjsar. Innanför finns en hall som ursprungligen ledde in till en verksamhetslokal och trapphuset.

Trapphusets väggar är putsade i hela sin höjd. I övrigt har inredningen samma karaktär som i trapphus C.

Bevarat – förändrat: I entréutrymmet har hallen förkortats genom ett nytt väggparti in mot verksamhetslokalen. Hissen och hissdörrarna är nya. I övrigt är trapphuset välbevarat. (Foto 49-50.)

Trapphus D

Trapphus D har sin ingång från gårdens nordöstra sida. Entrén är något indragen och den övre välvda delen är utförd med mönstermurning. Utåt består entrén av en glasad dörr omgiven av träpartier med spegelindelning. Trapphuset är förhållandevis trångt och saknar hiss. Det har en svängd trappa utförd i rödbrun kalksten. I bottenplanet är väggarna klädda med stående panel. Övriga väggar är putsade och handledarna av järn.

Bevarat – förändrat: Några mindre ändringar har gjorts.

Trapphus E

Ingången till detta trapphus ligger vid gårdens sydöstra del. Det har ungefär samma storlek som trapphus C och är försett med hiss. Entrén har samma utformning som vid trapphus D men här är dörrpartiets trä lackat. Utanför finns en låg granittrappa. Inredningen har samma karaktär som i trapphus D.

Bevarat – förändrat: Några mindre ändringar har gjorts.

Entré till fd pannrum

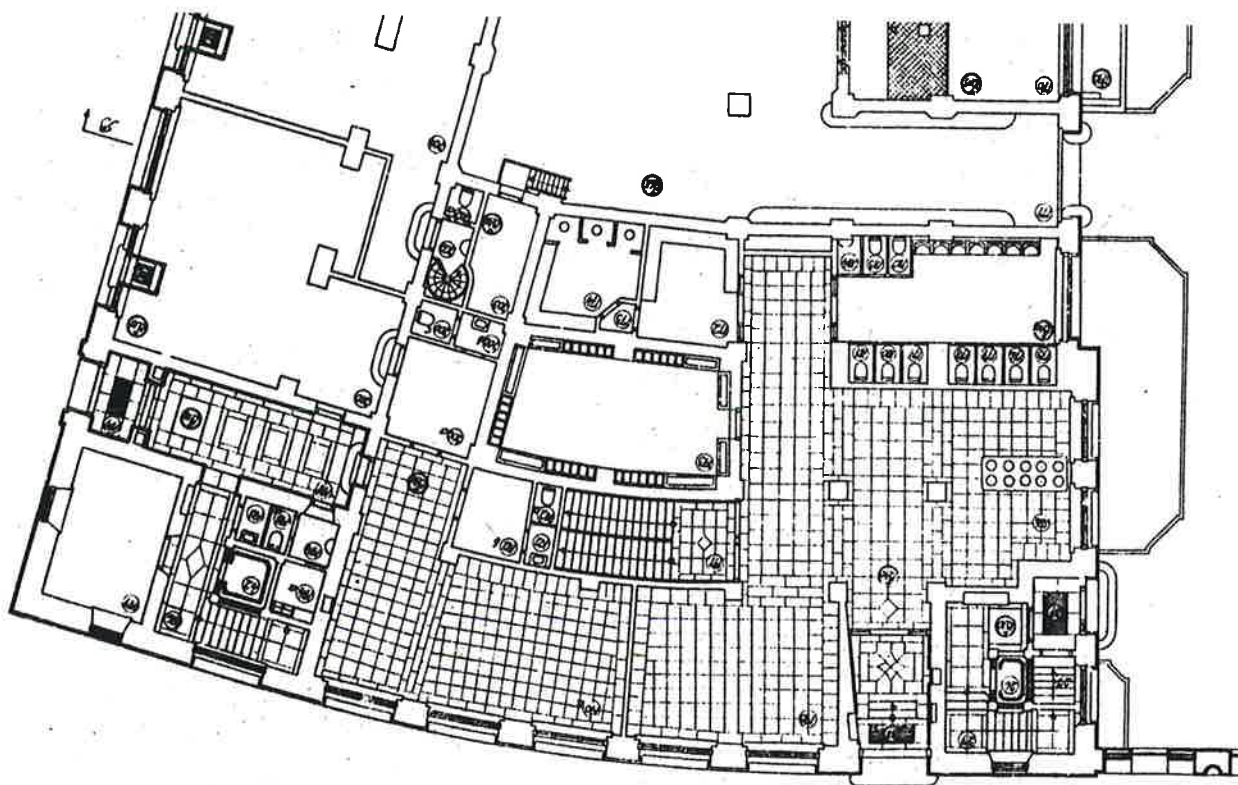
Ingången eller infarten till fd pannrummet (Teater Uno) var ursprungligen utformad med en indraget dörrparti som bestod av ett trädörrar.

Bevarat- förändrat: Ett nytt yttre dörrparti har satts in. De gamla trädörrarna finns kvar innanför.

Butiksentréer

Butiksentréerna mot Stampgatan hade ursprungligen små indragna vindfång.

Bevarat-förändrat: Ett av vindfången är bevarat.

Del av plan 0, 1925. Till vänster trapphus F med ursprunglig hall. Till höger trapphus E och personalingången mot Åkareplatsen som nu är igensatt. Upptill portgång till pannrummet (nuvarande Teater Uno) från gården.

VÅRD OCH UNDERHÅLL

I byggnadsminnesförklaringen anges att byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras med traditionella byggnadsmaterial och på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Det innebär att underhållsåtgärder både på exteriören och i interiören skall utföras med särskild omsorg och med utgångspunkt från de kulturhistoriska värden som finns här. För vissa delar krävs specialister. Följande bör beaktas.

Exteriören

Hela exteriören är skyddad enligt byggnadsminnesförklaringen. *Vid ändringar och vissa underhållsåtgärder krävs tillstånd från länsstyrelsen.*

Vid underhåll av tegelfasaden bör ursprunglig typ av bruk och tegel användas. (Foto 70.) Rengöring eller andra åtgärder på partier av granit bör utföras av stenkonservator eller annan med speciella kunskaper. Detta gäller särskilt de skulpterade partierna t. ex. kring entréer och på terrassens reliefer. (Foto bl.a. 2,6, 11,12.)

De flesta av fönstren och ytterdörrarna är original. Dessa skall behållas och underhållas på lämpligt sätt. Vissa ytterdörrar och fönster är täckmålade andra är lackade. (Foto bl.a. 15-18, 5, 21.) Nuvarande eller ursprungligt utseende på ytskiktet skall behållas / återställas. Fönsterglas av ursprunglig typ bör användas.

Taket är täckt med skiffer och har detaljer av koppar. (Foto 21,25.) Underhåll och reparation skall utföras med ursprungligt material och bibehållen detaljutformning.

Interiören - kassahallen med anslutande utrymmen

Fd kassahallen med anslutande entrépartier är skyddade genom speciella bestämmelser i byggnadsminnesförklaringen. *Tillstånd från länsstyrelsen krävs vid ändring samt vissa underhållsåtgärder.*

I dessa utrymmen finns delar och detaljer som måste behandlas med särskild varsamhet. Det gäller t. ex. lackad och ådringmålade panel (foto 71-72), fönstrens insida som har originalbehandling och ursprungliga beslag, rengöring av kasettak och behandling av den slipade kalkstenen.

Vid vård och underhåll bör konservator anlitas för bedömning och eventuellt även för utförande.

Interiören – huvudtrapphusen

Dessa trapphus har golv och väggar klädda med kalksten. Rengöring av kalkstenen bör utföras varsamt.

De flesta av dörrarna är ursprungliga och har originalbeslag. Många är lacakde eller betsade och några har smidesgaller. Befintligt / ursprungligt utseende bör bibehålls. Underhåll bör utföras med lämpliga metoder.

Originalglas finns i dörrar och hisspartier. dessa bör bevaras och vid skada ersättas med glas av samma typ.

Interiören – fd arbetshallarna

I fd arbetshallarna finns ursprungliga snickerier. Det är bl a väggpartier med enkel stående panel, panelklädda pelare indelade i fält och räcken som är klädda med panel på insidan och har rader av balusterdockor på utsidan.

Snickerierna som idag är målade nya ljusa kulörer var tidigare delvis mörkare. En översiktlig undersökning visar bl a. att en brun färg (eventuellt lasyr) använts på räcken och pelare och att balusterdockorna var troligen gula. På väggpartiernas panel finns exempel ljust gul och grå kulör.

Vid ommålning bör återgång till tidigare karaktär övervägas. En mer detaljerad undersökning bör då göras.

Interiören – övriga utrymmen

I övriga utrymmen finns bevarad fast inredning bl. a. paneler och dörrar. Dessa delar bör behållas och behandlas varsamt. Vid ommålning bör val av ursprunglig kulör övervägas. Flera av de ursprungliga dörrarna har originalbeslag. Dessa bör behållas. (Foto 75-76.)

Nästan alla fönster är ursprungliga och många har originalbeslag. Dessa bör behållas. (Foto 77-78.) Fönstren och anslutande snickerier är idag vita. Vid dokumentation har ursprungliga färger med mörkare kulör tagits fram. Vid ommålning bör i vissa fall en återgång till ursprunglig kulör övervägas.

Demonterade originaldelar

På vinden förvaras dörrar, armaturer m.m. som tillhör den ursprungliga inredningen. (Foto 79.) Dessa bör om möjligt återanvändas i rum med ursprunglig karaktär. De kan också användas som förlagor vid tillverkning / rekonstruktion av nya.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING

Kulturhistoriskt värde och skydd

Posthuset i Göteborg är en byggnad med högt kulturhistoriskt värde. Det är en av stadens mest framträdande institutionsbyggnader och anläggningen som helhet har stora arkitekturhistoriska värden.

Byggnadskomplexet är förklarat som byggnadsminne enligt kulturminneslagen. Hela exteriören är skyddad. Interiört omfattar skyddet kassahallen och entréerna. Inom byggnaden finns även andra delar som har värdefulla interiörer. (Se planer sid 46-51.)

saknas här

Posthuset ingår i det kommunala bevaringsprogrammet och PBL:s bestämmelser om särskild hänsyn till kulturhistoriska värden gäller.

Anläggningen som helhet

Byggnadskomplexet som helhet är utformat med hänsyn både till den ursprungliga funktionen och de arkitektoniska krav som vid tillkomsten ställdes på en byggnad av detta slag och i detta läge. De två terrasserna och gården utgör väsentliga delar i helheten.

Bedömning: Hela anläggningen är skyddad enligt kulturminneslagen. Byggnadskomplexet inklusive de två terrasserna och utomhusgården skall bevaras.

Exteriören

Byggnadens exteriör är i huvudsak mycket välbevarad sedan tillkomsten och större delen av de ändringar som gjorts gäller gårdssidans bottenvåning.

Fasaden mot Drottningtorget och de monumentala entrépartierna samt övriga fasader med sina dekorativa inslag är oförändrade. De flesta av gatuplanets trapphusdörrar, butiksdörrar och skyltfönster samt i stort sett alla fönstren på övriga våningsplan är original. Taket med skifferbeläggning och elegant utformade takkupor är bevarat med undantag för ett parti mot Stampgatan.

Bedömning: Hela exteriören är skyddad genom byggnadsminnesbestämmelserna. Alla ursprungliga delar skall bevaras och underhållas på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. - I de fall ändringar redan gjorts bör en återgång till tidigare utseende eftersträvas. Det gäller t ex nyinsatta dörrar och fönster som inte är anpassade till byggnadens ursprungliga karaktär.

Gården

Gårdsutrymmet var ursprungligen avsett för postens transporter men tanken var också att skapa en god miljö genom symmetriskt anlagda planteringar. Miljön är idag delvis förändrad i förhållande till den ursprungliga.

Gården tillsammans med huvudbyggnadens bottenvåning används fortfarande av posten vilket är positivt från kulturmiljövårdens synpunkt.

Bedömning: Gårdsutrymmet med anslutande staket och stenpelare ingår i byggnadsminnet och skall bibehållas. Om verksamheten vid gården förändras och kravet på transporttytor minskas bör någon form av planteringar anordnas t ex i den stil som redovisas på ritningen från 1925. Skärmtak och lastbryggor bör tas bort helt eller delvis.

Gårdsterrassen

Terrassens västra och södra sida hade ursprungligen lanterniner och andra ljusinsläpp som gav dagsljus åt postens två stora arbetshallar. (Se avsnittet om interiören, plan 0-2.)

Lanterninerna har bytts ut mot nya med annan utformning. På altanen har också ett par teknikutrymmen byggts ut och ytbeläggningen är ny.

Bedömning: Altanen utgör en värdefull del i anläggningen och ljusinsläppen är väsentliga för interiören i f.d. arbetshallarna. Vid eventuell ändring på altanen bör ett utförande som bättre stämmer överens med det ursprungliga utseendet eftersträvas. Det gäller både lanterniner och ytbeläggning.

Interiören – planlösning och kommunikation

Anläggningens kommunikationssystem omfattade ursprungligen trapphus i byggnadskomplexets hörn och korridorer av olika slag som sammanband trapphusen i de övre planerna. I några plan fanns sidokorridorer med fönster. Andra hade mittkorridorer som fick ett visst dagsljus via öppna kapprum, glaspartier m.m.

Det ursprungliga kommunikationssystemet finns i huvudsak kvar men i några partier har korridorernas utformning ändrats.

Bedömning: Den ursprungliga helhetslösningen bör bibehållas. I de fall ändringar gjorts bör i vissa delar en återgång till tidigare utförande eftersträvas.

Interiören – trapphusen

De fyra huvudtrapphusen (trapphus A, B, C och F) har omsorgsfullt utformade interiörer med påkostade material. I samtliga finns kalkstengolv med enkla mönster, järnräcken med dekorativa detaljer och dörrar utsmyckade i 1920-talsstil. Hissarna är nya men insatta i ursprungliga schakt som avgränsas med glaspartier. I trapphus C är väggarnas nedre del klädd med kakel. De andra tre har väggar klädda med kalkstensplattor.

Vissa mindre ändring har gjorts. Några dörrar har förändrats och väggarnas övre partier har målats om. I entrén till trapphus F har ett nytt väggparti satts in.

Bedömning: De fyra huvudtrapphusen utgör en väsentlig del i byggnadskomplexet och har med sin välbevarade och påkostade inredning ett högt kulturhistoriskt värde. Trapphusens interiör bör i allt väsentligt bibehållas. I trapphus F bör entréhallens ursprungliga utseende återställas. Vid ommålning av väggarnas övre partier bör ursprunglig färgsättning eftersträvas.

Interiören – (plan 1-2 västra delen) kassahallen, vindfången, entréerna mm

Dessa delar har byggnadskomplexets mest omsorgsfullt och påkostade interiörer. Inredningen har utförts i gedigna material och är i allt väsentligt väl underhållen. Ett intressant inslag är de två små rummen ovanför vindfången.

Bedömning: Kassahallen och anslutande utrymmen är skyddade genom byggnadsminnesförklaringen. Kassahallens interiör samt interiörerna i anslutande utrymmen skall bibehållas och vårdas så att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Interiören – nedre planen (plan 0-2), arbetshallar m.m.

De nedre våningarna omfattade ursprungligen bl.a. postens arbetshallar. De två största hade entrésollösningar och omgavs delvis av balkonger med dekorativt utformade träräcken. Dessa hallar hade också överljus genom lanterniner och andra ljusinsläpp från altanen.

Vid den senaste ombyggnaden (1986-92) förändrades rumsdistributionen delvis och lokalerna fick en ny färgsättning.

Bedömning: De två stora f.d. arbetshallarna är värdefulla från kulturhistorisk synpunkt. Ett återställande av hallarnas ursprungliga volymer bör eftersträvas. Belysning genom överljus från altanen skall bibehållas. Färgsättningen bör om möjligt anknyta till den ursprungliga karaktären.

Interiören - övre planen (plan 3-5)

De tre övre planen omfattade ursprungligen kontorsrum längs korridorer samt bostadslägenheter som också delvis var placerade vid korridorer. Plan 3 hade den mest påkostade inredningen med bl.a. panel i korridorerna.

Interiören har i stor utsträckning förändrats i samband med ombyggnaden 1986-92. Nya innertak och ny golvbeläggning har tillkommit. Nya väggar eller väggpartier har satts in.

Bedömning: Trots de omfattande ombyggnader som gjorts finns värdefulla delar kvar t ex dörrar, paneler, skåps- eller garderobsinredning. Bevarad originalinredning bör bevaras i så stor utsträckning som möjligt.

Interiören – övrigt

Ursprungligen fanns omsorgfullt utformad inredning i de flesta av husets utrymmen, även de enklare. Väggar eller väggpartier klädda med stående panel förekom t ex arbetshallarna och de enklare trapphusen. Södra flygelns sidokorridorer hade golvbeläggning av kalksten. I bostadsrummen och även vissa kontorsrum fanns enkel stuckdekor i taken. Rester av sådana delar är bevarade men mycket har försvunnit eller har dolts vid ombyggnader.

Bedömning: Resterna av originalinredningen bör bevaras. Inför förändringar bör eventuella dolda originaldelar dokumenteras så att hänsyn till dessa kan tas vid ombyggnad.

Vind

Vinden är i allt väsentligt bevarad. Här förvaras originaldörrar, ursprungliga armaturer, detaljer som tillhört expeditionsdiskarna i stora kassahallen m.m.

Bedömning: Vindsutrymmena bör bibehållas i så stor utsträckning som möjligt. Demonterade inredningsdetaljer som tagits tillvara bör bevaras och återanvändas i de fall det är möjligt och lämpligt.

Planteringar mm i anslutning till posthuset

Framför fasaden mot Drottningtorget finns en rad höga popplar och ett par flaggstänger. Längs Stampgatan står tre lindar. Byggnaden omges av trottoarer belagda med smågatsten och hållar. Delar av ytorna mot torget är mönsterlagda.

Bedömning: Popplarna vid Drottningtorget kan beskäras eller delvis tas bort. I övrigt bibehålls omgivningen med befintligt utseende.

